ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

АРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 89 (1311) | Серада, 5 лістапада 1958 года | Цана 40 кап.

Няхай жыве 41-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі!

Слава Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізма і перамогі сацыялізма!

ПОСТУП КАМУНІЗМА

★ Мікола ГАМОЛКА ★

У нашым Мінску 60 год назад у доміку над Свіслаччу, які так беражліва ахоўваецца нашым народам, быў падпісаны «Маніфест» аб стварэнні Расійскай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі.

Яна выйшла ў жыццё з наказам стаць «мозгам класа, сілай класа, славай класа». Сталь загартоўваецца на агні — наша партыя гартавалася ў полымі трох рэвалюцый.

Гэта яна вывела браненосец «Пацёмкін» у мора, навёўшы жэрлы гармат на стары свет, гэта яна загадала крэйсеру «Аўрора» на Няве абвясціць пачатак новай эры — эры камунізма.

Багачы, што глядзелі на жыццё з гары золата, былі змецены з наседжаных месц. Усе нетры зямлі, лясы і воды перайшлі ў рукі народа. Векавыя мары людзей свету збыліся: ад Карпат да скалістых берагоў Камчаткі, ад Кольскага паўвострава да сонечнага Каўказа ішла свабода. На картах з'явілася новая краіна, маладая і кіпучая, шырокая і прасторная, магутная і велічная — краіна Саветаў. Больш як на 100 мовах загаварылі яе людзі, дванаццаць мораў і два акіяны абмываюць яе берагі, найслаўнейшы горад стаў у яе цэнтры — белакаменная Масква.

Зараносны Кастрычнік пацвердзіў: шчасце не прыходзіць само, яго заваёўваюць. Як прасторна стала людзям, як хораша зрабілася на душы. Увесь свет прыціх ад здзіўлення і захаплення. На вуснах простых людзей былі словы: «Рэвалюцыя», «Бальшавіцкая партыя» і «Ленін». Народ лікаваў, славіў тых, хто прывёў да вялікай перамогі.

Каб будаваць новы лад, новую сацыялістычную краіну, патрэбны быў мір. Мы ведаем, што ён быў заключаны на незвычайна цяжкіх умовах. Але так трэба было. Неабходна была перадышка, каб накапіць сілы для «атакі на капітал».

Перамога сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, як вядома, прывяла ў шаленства сусветную буржуазію. За свабоду, якая была куплена цаною вялікіх ахвяр, імперыялісты патрабавалі дадатковай аплаты — крыві.

Цяжка было заваяваць свабоду, але яшчэ цяжэй аказалася адстаяць яе. Калчак на ўсходзе, Юдзеніч на паўночным захадзе, Дзянікін на поўдні, — гэта было вогненнае жалезнае кальцо, якое пагражала задушыць маладую рэспубліку Саветаў.

Ніколі не забудуцца ў памяці трывожныя суровыя гады грамадзянскай вайны. Царыцын, Перакоп, Кахоўка сталі рубяжамі бессмяротнай славы перамог.

Над прасторамі вялікай краіны, нарэшце, узнялося мірнае сонца. Горача, натхнёна пачыналіся першыя працоўныя будні. На руках рабочых націраліся мазалі, па спінах каціўся пот. Але яны гэтага не заўважалі. Затое ўвесь свет заўважаў, што там, дзе былі непраходныя пустыні і нетры, узнікалі новыя заводы і фабрыкі, што з каўшоў ваграняк ракой лілася мірная савецкая сталь.

А далей памяць аднаўляе слаўныя рамантычныя дні першых пяцігодак, калі тысячы юнакоў і дзяўчат ехалі на будоўлі Магніткі, Днепрабуда, Турксіба, Сталінградскага трактарнага завода.

Мы жылі шчасліва, мы радаваліся за сваю партыю, за шырокія гарызонты, незвычайныя магчымасці.

Але ў свеце былі чорныя пачварныя сілы, якіх палохала эмблема працы, намаляваная на нашых сцягах. Яны пачалі ствараць славутую вось «Рым — Берлін — Токіо», выношваючы мары прымусіць круціцца Зямлю не вакол сваёй уласнай восі, а вакол створанай імі. І на нашу краіну насунуліся хмары фашысцкай навалы. Тое, што стварaў гадамі чалавек праглынала полымя вайны. Нягледзячы на цяжкія беззваротныя страты, Савецкая краіна згуртавала ўсе свае сілы і рушыла на ворага. У гэтай вялікай смяротнай барацьбе заўсёды ішлі наперадзе камуністы. Простым словам яны запальвалі сэрцы байцоў, натхнялі на подзвігі.

Мы прыйшлі ў Берлін, мы ўзялі штурмам райхстаг, дзе фашысцкі павук сплёў павуцінне свастыкі, марачы задушыць ёю волю народаў. Гітлераўская калымага развалілася. Трухлявую яе вось праглынулі воды Одэра.

Лёгка ўздыхнулі народы. Французы і чэхі, югаславы і румыны, балгары і венгры, албанцы і італьянцы, палякі і датчане. Ва ўрачыстасці майскага дня ў моры кветак і сцягоў прыйшла Перамога. Мы ўбачылі яе твар. Яна была ў касцы савецкага воіна, з аўтаматам і дзіцем на руках. Яна стала на пастамент на адной з плошчаў Берліна, дзеля таго, каб яе вобраз убачылі нашы ўнукі і праўнукі, каб жыць вечна.

Працоўнай бадзёрай песняй пачаўся наш новы мірны дзень. З руін і папялішчаў узнімалі мы гарады, засявалі прасторы палёў, пакрамсаныя гусеніцамі танкаў.

У гады мірнай працы, як і ў гады вайны, было яшчэ раз даказана, што народныя масы адыгрываюць рашаючую ролю ў развіцці гісторыі. Гісторыю рухае наперад працоўны чалавек — той, хто будуе дамы, здабывае вугаль, куе метал, сее хлеб, садзіць сады.

Зірніце сёння, сябры, на наша жыццё. Што ні падзея — то і радасць. Над Волгай загарэліся агні небывалых будоўляў. Пановаму гучыць слова «Ангара». А цалінныя землі! Воляй партыі, сіламі гераічнай савецкай моладзі Аранбургскія, Алтайскія і Казахстанскія стэпыператвораны ў цудоўную кладавую багацця. Не кавылі цяпер шумяць на іх прасторах, а важкая каласістая пшаніца.

Ды і наша Беларусь, саракагадовы юбілей якой мы будзем хутка адзначаць, сёння поўная будаўнічага клопату і запалу. Ля станцыі Шацілкі на Гомельшчыне ўзведзены велічныя гмахі магутнай цеплавой электрастанцыі. Пушчана першая турбіна, і танную электрычную энергію атрымалі Гомель і Рэчыца. А ў другім баку Беларусі, ля заходніх яе граніц, распачынаецца будаўніцтва новай фабрыкі электрычнасці — Бярозаўскай ДРЭС.

А Полацкі нафтаперагонны завод! Гэта — гігант хімічнай прамысловасці. Ён будзе даваць прадукцыю не толькі для народнай гаспадаркі рэспублікі, але ўсёй Прыбалтыцы і сумежным абласцям Расійскай федэрацыі.

Зусім нядаўна, у жніўні гэтага года, у Беларусі закладзены першы камень у падмурак новага індустрыяльнага горада — Нова-Старобінска. Тут распачынаюцца вялікія работы па будаўніцтву буйнейшага ў Савецкім Саюзе калійнага камбіната.

А Гарадзейскі цукровы завод, завод аўтаматычных ліній у Мінску, Полацкі завод шкловалакна... Цяжка пералічыць усё, што стварaецца рукамі савецкіх людзей толькі ў адной Беларусі.

А паглядзіце, як зладжана, рытмічна працуе наша прамысловасць... Так, за дзевяць месяцаў гэтага года краіне дадзена звыш плана чыгуну — 376 тысяч тон, сталі — 850 тысяч тон, пракату — 830 тысяч тон, вугалю — 5,9 мільёна тон, нафты — 1,4 мільёна тон.

Савецкія людзі не толькі ўпрыгожваюць і перабудоўваюць сваю зямлю, яны пачалі па-свойму, дзеля шчасця і прагрэсу, перабудоўваць і неба. Тры багатыры, тры сталёвыя тытаны, узняліся высока ў нябёсы, праклаўшы першыя касмічныя сцяжыны, па якіх чалавецтва пранікне да планет, а потым і да далёкіх невядомых светаў.

Амерыканцы выхваляліся, што яны будуць першымі гаспадарамі Космасу. Яны доўга стралялі з ракет то на сушы, то ў моры, але здзіўлялі грамадскасць свету толькі недарэчнымі выбухамі. Спадарожнікі не выходзілі на арбіту, а калі і выйшлі два з іх, яны нагадвалі сабой маленькія дзіцячыя мячыкі, а не сапраўдныя лабараторыі вучоных.

Савецкі Саюз першы прыпыніў выпрабаванне атамных і вадародных бомб, яшчэ раз даказаўшы ўсяму свету гуманнасць, міралюбства і шчырасць. Сіла пакоранага атама павінна служыць мірным мэтам, павінна круціць турбіны, растапляць ільды, даваць рэкам новыя рэчышчы, весці па морах караблі. Савецкая краіна першай у свеце пабудавала атамныя электрастанцыі, яна першай спусціла на ваду атамны ледакол «Ленін», які будзе служыць навуцы і міру.

Цяпер у жыцці Савецкай дзяржавы наступае новы гістарычны перыяд. Увесь наш народ рыхтуецца дастойна сустрэць XXI з'езд Камуністычнай партыі, які павінен разгледзець план развіцця народнай гаспадаркі на 1959—1965 гады. Нябачны рост нашай краіны ў будучым будзе ўвасоблены ў смелыя і стройныя лічбы плана. Нашы планы — гэта нашы прыгожыя радасныя мары, пабудаваныя на строгім і разумным разліку.

Мы будуем, ствараем, марым! Але ні на хвіліну не забываем, што трэба быць пільнымі, каб наша планета не сышла з арбіты мірнага жыцця.

Савецкі Саюз, Кітай і краіны народнай дэмакратыі стварылі непарушны лагер міру. Ворагі не пасмеюць развязаць вайну. А калі развяжуць і распачнуць яе, гэтая вайна будзе апошняй для іх!

Савецкія людзі, выходзячы на свае святa, выходзяць на свята міру.

Мір! Гэта не толькі слова. Паўтарыце яго на ўвесь голас, удумайцеся і паглядзіце навокал.

Вось узвышаюцца белакаменныя палацы, пяюць турбіны, гарыць мора электрычных агнёў. Таварышы, гэта — Мір!

На шырокіх калгасных палетках чарадой ідуць трактары, хвалюецца неабсяжнае пшанічнае мора, устаюць пад самыя аблокі плячыстыя элеватары, у якіх адпачывае наша добрае ўраджайнае лета, звіняць над нівамі дружныя людскія галасы. Таварышы, гэта — Мір!

Першы ўскрык народжанага дзіцяці, зерні, кінутыя ў глебу, песня, што ўзляцела высока ў неба, баразна, пракладзеная плугам, новы дом, у які ўсяліліся жыхары... Таварышы, гэта — Мір!

Ён ідзе велічна па ўсёй планеце, і ў яго поступе чуецца гул мільёнаў людскіх галасоў. Мы чэсна працуем, ствараем, будуем і жывем працай сваіх рук. Нам патрэбен мір!

Свае вялікае свята мы святкуем не адны. Мы бачым, як трапечуць агністыя сцягі на старажытных вуліцах Пекіна і Варшавы, Прагі і Сафіі, Будапешта і Тыраны.

Над савецкай зямлёй ззяе сонца векапомнага Кастрычніка. Сёння мы ведаем, што заўтра нас чакаюць новыя радасці і перамогі. Мы — творцы жыцця, мы — уладныя і нястомныя змагары. Нашы сэрцы прагнуць спакою, радасці, святла. Мы стаім на вялікай будоўлі, на яе высозных рыштаваннях. Паверх за паверхам узводзім у нябёсы свой цудоўны будынак, імя якому — Камунізм.

Таварышы, па нашай зямлі ідзе вясна чалавецтва — наш зараносны Кастрычнік — свята міру, працы, радасці.

З вялікім святам, таварышы!

Алесь ЗВОНАК

Кастрычнік

Ён ідзе па зямлі, ён ляціць над зямлёй
Спадарожнікам светлых надзей чалавецтва,
Ціха рунню на полі шуміць маладой,
Заглядае рупліва ў засекі і клеці...

Над іржышчам танюткія ніткі прадзе,
Каб яны ў нерухомым паветры луналі,
То над цэхам вясёлым гудком прагудзе,
То залье сінявою празрыстыя далі;

Вось і сёння прыйшоў,
як дзівосны маляр,
Сыпануў поўнай жменяй гарачыя фарбы,
І заззяла ў ста колерах маці-зямля,
Раскрываючы восені яркія скарбы...

Па лясах, па садах ён прайшоў кагадзе:
Азалочаны ўсе, нават тонкай рабіне
Ён такія каралі на шыю надзеў,
Што палаюць ярчэй самацветаў-рубінаў.

Завітаў ён прыветліва ў кожны наш дом,
Панасыпаў засекі янтарнай пшаніцай,
Спелых яблык натрос, што прапахлі віном,
Прыгуменні засыпаў калючай кастрыцай.

За багатым сталом пасядзеў і — з двара,
Кінуў жменю праменняў на плечы сталіцы,
Дзе барвянай лістотаю паркі гараць,
Дзе да шэрага неба растуць камяніцы...

Па праспектах прайшоў, зазірнуў у дамы:
Ці дароблена ўсё да вялікае даты?
Паглядзеў, як плывуць мірнай працы дымы,
Як ідуць у страі маладыя салдаты...

І малы, і вялікі сустрэчы з ім рад,
І вышэй галаву падымае прывычна...
Нездарма кажуць так: залатая пара,
Залатая пара чалавецтва — Кастрычнік!..

ДРУЖБА, ШЧЫРАСЦЬ

★ Раман САБАЛЕНКА ★

Нідзе, ні паміж якімі дзяржавамі, апроч краін сацыялістычнага свету, няма граніц, якія былі б граніцамі міру, дружбы, шчырасці, якія б не падзялялі, а, наадварот, аб'ядноўвалі б сэрцы, думкі, пачуцці народаў.

І паміж капіталістычнымі дзяржавамі ёсць граніцы, якія можна пераязджаць і пераходзіць без віз, але яны ўсё роўна ніколі не могуць і не стануць граніцамі справядлівасці, дружбы, міру. Бо хіба можа драпежная акула жыць у міры з якой-небудзь рыбкай. Яна яе абавязкова праглыне. Такі закон прыроды, такі закон капіталістычнага свету. І колькі б заправілы і хадатаі так званай «свабоднай Еўропы» ні гаварылі аб адзінстве мэт, аб агульных рынках і агульных ідэях, яны ўсё роўна, як тыя драпежныя акулы, гатовы праглынуць адзін аднаго. Ніякага ў іх адзінства, ніякай у іх шчырасці няма і не будзе ніколі, пакуль будзе існаваць капіталістычны свет, з яго законамі разбою, нажывы адных за кошт другіх.

Іншая справа наш сацыялістычны свет — свет самых справядлівых, самых чалавечных, самых шчырых законаў і правіл, прадыктаваных народнымі сэрцамі і думкамі і накіраваных на тое, каб усе краіны і народы, якія будуюць сацыялізм, будавалі яго як мага хутчэй, як мага лепш, забяспечвалі свой дабрабыт, узнімалі эканоміку, культуру, давалі чалавеку ў поўнай меры ўсё тое, чым павінен жыць чалавек сацыялістычнага грамадства.

З таго першага дня, як высокія госці нашай Радзімы — дэлегацыя Польскай Народнай Рэспублікі: першы сакратар Польскай аб'яднанай рабочай партыі Уладзіслаў Гамулка, старшыня Дзяржаўнага Савета Польскай Народнай Рэспублікі Аляксандр Завадскі, старшыня Савета Міністраў Польскай Народнай рэспублікі Юзаф Цыранкевіч і другія члены ўрадавай дэлегацыі ступілі ў Брэсце на савецкую зямлю, яны ўсюды — у сталіцы нашай Радзімы Маскве, у Тбілісі, Кіеве і Мінску, у Ленінградзе — адчувалі ўсенародную гасціннасць, шчырасць пачуццяў. Выключна сардэчнымі былі сустрэчы дэлегацыі братняй нам Польшчы з працоўнымі горада Мінска. Ды гэта і зразумела: польскі і беларускі народы яднае адзінства гістарычных шляхоў, адзінства гістарычнага лёсу. На беларускай зямлі нарадзілася і прыняло баявое хрышчэнне ў барацьбе супраць нямецкага фашызма Войска Польскае. На беларускай зямлі нарадзіўся адзін з найвялікшых сыноў польскага народа Адам Міцкевіч. Жыццё беларускага народа было тым спажыўным асяроддзем, з якога геніяльны паэт чэрпаў тэмы і вобразы сваёй неўміручай творчасці. Агульным героем беларускага і польскага народаў быў Кастусь Каліноўскі — правадыр паўстання 1863 года на беларускіх землях, выдаўца газеты на беларускай мове «Мужыцкая праўда».

У прамове на мітынгу працоўных Мінска Уладзіслаў Гамулка сказаў:

«Неўзабаве мы будзем святкаваць 40-ю гадавіну ўтварэння Камуністычнай партыі Польшчы. Гісторыя гэтага папярэдніка Польскай аб'яднанай рабочай партыі непарыўна звязана з гісторыяй Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. У падпольнай рабоце і ў масавай класавай барацьбе, у санацыйных турмах і ў засценку Бярозы яшчэ больш умацавалася пралетарская салідарнасць польскіх і беларускіх рэвалюцыянераў».

І як бы ў пацвярджэнне гэтага тэзіса, выказанага тав. Гамулкам, сярод удзельнікаў мітынгу знайшліся людзі, былыя актыўныя работнікі Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі С. Г. Анісаў і В. Е. Самуцін. Яны разам з Уладзіславам Гамулкам знаходзіліся ў зняволенні ў Серадскай турме і з'яўляліся членамі падпольнага камітэта палітычных зняволеных. Уладзіслаў Гамулка і С. Анісаў сядзелі ў адной камеры.

Старыя сябры па астрожнай камеры сустрэліся на мітынгу дружбы народаў. Таварышы Гамулка і Анісаў абняліся і пацалаваліся. Вось яно, адзінства нашых народаў, іх гістарычнага лёсу, іх мэты барацьбы. Радавы член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза тав. Анісаў і першы сакратар Польскай аб'яднанай рабочай партыі тав. Гамулка прайшлі адну і тую ж школу барацьбы за лепшую будучыню сваіх народаў.

А колькі цяпер праяўленняў непарыўных братніх сувязей нашых народаў. Пра гэта вельмі добра гаварылі на шматлікіх мітынгах і сустрэчах прадстаўнікі рабочага класа, калгаснага сялянства, інтэлігенцыі, моладзі рэспублікі.

Работніца інструментальна-штамповачнага цэха Мінскага трактарнага завода Н. Н. Кузьмянок гаварыла аб тым, што паміж нашым трактарным заводам і польскім заводам «Урсус» існуе моцная братняя сувязь. Рабочыя гэтых двух заводаў па-сяброўску, ад шчырага сэрца абменьваюцца сваім вопытам, тэхнічнымі навінамі.

На мітынгу ў зале пасяджэнняў Вярхоўнага Савета БССР выступілі бульдазерыст будаўнічага трэста № 15 Герой Сацыялістычнай Працы С. М. Місуноў, старшыня калгаса «Савецкая Беларусь» Мінскага раёна М. З. Ярмольчык, паэт Максім Танк, студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна Ала Чарненкава. Усе яны ад шчырага сэрца віталі высокіх польскіх гасцей, гаварылі аб вытоках і шляхах той дружбы, якая з кожным днём усё больш і больш пашыраецца.

І калі кандыдат у члены прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі таварыш Мазураў расказаў аб гістарычных вытоках дружбы беларускага і польскага народаў, аб тых грандыёзных поспехах, якіх пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, пры дапамозе вялікага рускага і ўсіх народаў Савецкага Саюза дамаглася наша Савецкая Беларусь напярэдадні свайго саракагоддзя, дык не толькі поўніліся радасцю сэрцы беларусаў, але і нашых гасцей, якія маюць такога добрага, такога шчырага суседа.

Мінчане з усёй шчырасцю сваіх сэрцаў віталі на беларускай зямлі члена прэзідыума ЦК нашай партыі, дарагога госця сакратара ЦК КПСС таварыша А. Л. Кірычэнку, які выказаў цёплыя пранікнёныя словы аб нашай рэспубліцы, аб яе народзе, аб польска-савецкай дружбе.

Вуліцы нашай сталіцы — Мінска, нашых гарадоў і вёсак у святочным кастрычніцкім убранні. Сэрца кожнага працоўнага чалавека поўніцца радасцю і гонарам за тыя поспехі, якіх дамогся вялікі савецкі народ. Яно прыемна б'ецца і ад таго, што мы не толькі ўмеем добра працаваць, але і ўмеем добра дружыць з сапраўднымі і шчырымі сябрамі.

Аб прэміях імя Янкі Купалы і імя Якуба Коласа

Урад Беларускай ССР устанавіў штогоднія літаратурныя прэміі — адну імя Янкі Купалы і адну імя Якуба Коласа.

Прэміі будуць прысуджацца штогодна к 1 студзеня — дню ўтварэння Беларускай ССР.

«Палажэнне аб літаратурных прэміях імя Янкі Купалы і імя Якуба Коласа» будзе надрукавана ў газеце «Літаратура і мастацтва».

АД ЖУРЫ ПА ПРЫСУДЖЭННЮ ЛІТАРАТУРНЫХ ПРЭМІЙ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ І ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

Журы паведамляе, што прапановы аб вылучэнні на прэміі твораў, апублікаваных і пастаўленых у тэатрах у 1957 годзе, прымаюцца да 1-га снежня гэтага года.

Адрас журы: Мінск, вул. Энгельса, 9, Саюз пісьменнікаў Беларусі, журы па прэміях імя Янкі Купалы і імя Якуба Коласа.

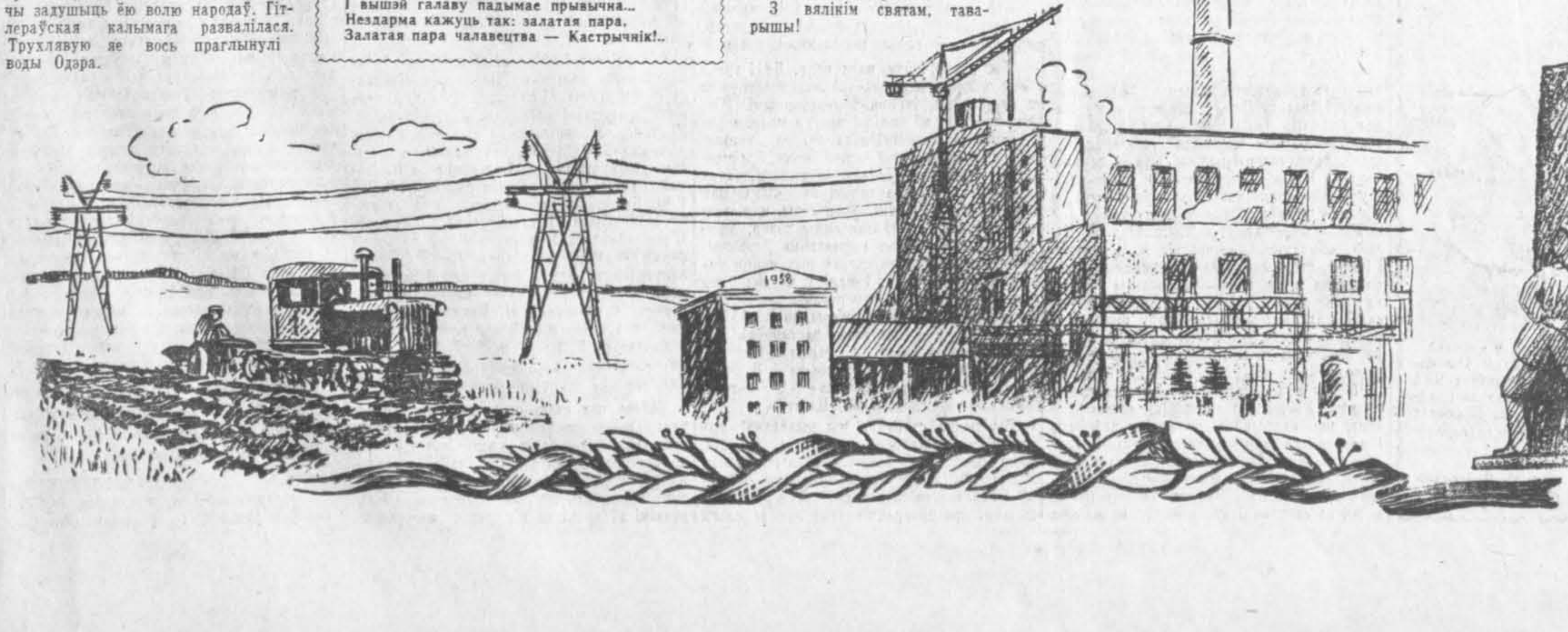

Малюнак А. Сапеткі.

Літаратура народа

★ Н. ПЕРКІН ★

Перад літаратурай заўсёды, у кожную гістарычную эпоху паўставалі пэўныя творчыя праблемы. Былі яны шырокімі ці больш вузкімі, агульнымі ці спецыяльна-прафесійнымі, іх важнасць сучаснікі вымяралі нейкімі вышэйшымі крытэрыямі. А што ж урэшце самае высокае, самае галоўнае і карэннае, калі гутарка ідзе аб душы літаратуры, аб яе эстэтычных асновах, аб яе змесце і форме? Ад эпохі да эпохі ўсё больш выяўлялася ісціна, што жыццё дае літаратуры народ, што сапраўдная яе каштоўнасць вырастае з глыбінь духоўнага пазнання народа.

Мастацтва ва ўмовах эксплуататарскага грамадства распадалася на два мастацтвы—«панскае і народнае», —гэты вывад вельмі засмучаў і трывожыў Льва Талстога. І вось у дзённіку за 1909 год геніяльны пісьменнік робіць аднойчы наступны запіс: «Думаў аб тым, што час кінуць пісаць для глухіх «адукаваных». Трэба пісаць для grand monde — народа».

У гісторыі набліжэння літаратуры да народа прасочваюцца, бадай што, самы глыбінны яе рух, самы павучальны яе вопыт, самыя знамянальныя яе эстэтычныя заваёвы.

Як гэта звычайна бывае ў грамадстве, падзеленым на ўзаемна варожыя сацыяльныя класы, у грамадстве пануючай карыслівасці, фальшу, грубай тыраніі і дробнага палітыканства,—да перамагаючай гістарычнай тэндэнцыі літаратуры прыстасоўваліся розныя паказныя «сябры народа», каб пад пышным прыкрыццём хлуслівых прысяганняў абараняць эгаістычныя класавыя інтарэсы памешчыкаў і буржуазіі. Красамоўнымі прыкладамі такой двудушнай ігры пад выглядам «народалюбства», «гуманнасці» і «дабрачыннасці» з'яўляюцца і некаторыя факты з гісторыі беларускай літаратуры. Агульнавядома, што нечакана звярталіся да «беларускасці» розныя апалагеты афіцыйнай ідэалогіі царызма, а таксама адурманеныя чадам нацыяналізма шукальнікі «саюзнікаў» для ажыццяўлення сваіх рызыкоўных авантурыстычных планаў. Гэта якраз тое, што ў свой час гнеўна высмейваў М. Багдановіч; ён ганьбіў розных аматараў весці гандаль беларускім народам, нібыта перад імі ўсяго толькі бязвольны аб'ект іх здзелак.

Але будзем зараз мець на ўвазе не нізкапробную і грубую падробку пад «народнасць», а суб'ектыўна чыстае, сумленнае, шчырае імкненне лепшых пісьменнікаў мінулага зразумець таямніцу народнага жыцця і як мага наблізіцца да народа, заслужыць яго павагу і любоў. Тут былі асобныя гістарычныя ступені і свая логіка паступальнага развіцця. Менавіта аб'ектыўныя законы прагрэсу грамадства вызначылі межы той народнасці, пад высакародным сцягам якой выступалі пакаленні пісьменнікаў.

Сучаснасць адкрывае для нас шмат такога, што было захавана ад папярэднікаў. Мы зрабіліся добрымі сябрамі вялікага справядлівага суддзі—самой гісторыі. І вось мы бачым цяпер, наколькі глыбока Ул. І. Ленін пранік у дыялектыку грамадскага развіцця, вызначыўшы тры эпохі, тры перыяды ў вызваленчым і духоўным руху паводле сталасці грамадскіх ідэалаў і асноўнай сілы дзеяння. Мы жывем у трэці, вышэйшы з гэтых перыядаў. Народ нашай краіны прарабіў найвялікшую з сацыяльных рэвалюцый і вось ужо распачынае пятае дзесяцігоддзе свайго нябачанага ў свеце подзвігу, у якім смеласць спаборнічае з мудрасцю, натхненне са строгімі навуковымі ведамі, а святое гарэнне барацьбы асвятляе штодзённую працу мільёнаў.

Век сацыялізма і камунізма, у якім мы пераможна крочым на чале чалавецтва, азначае і для мастацтва новыя далягляды. Наша сучаснасць завяршае гістарычны працэс набліжэння літаратуры да народа, і ў гэтым найвялікшае культурнае значэнне Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, побач з яе агульным гуманістычным значэннем.

Менавіта з часу Кастрычніцкай рэвалюцыі, з гэтага вялікага гістарычнага рубяжа пачынаецца новы шлях нашай літаратуры; Кастрычнік стварыў рэальныя магчымасці для ажыццяўлення мастацтвам ідэі народнасці ў самым поўным і сапраўдным сэнсе слова.

З цэлым народам гутарку весці,
Сэрца мільёнаў падслухаць біцця—
Гэткай шукаю цэлы век чэсці,
Гэта адно мне падпорай жыцця.

Не раз цытаваліся гэтыя радкі з вядомага верша Янкі Купалы «З кутка жаданняў». І мы тут не ўстаялі перад спакусай прывесці іх зноў, каб падкрэсліць вельмі важную абагульняючую думку. Усё лепшае ў дакастрычніцкай беларускай літаратуры жывілася геніем народа, адгукалася на стогн і кліч народа, жадала—замест усякай іншай узнагароды,—каб пачуў яго народ і даў бы месца ў сваёй душы. Найкаштоўнейшую гэтую традыцыю мы дбайна аберагаем, разумеючы суцэльнасць гісторыі народа і даўнейшыя вытокі сучаснай беларускай літаратуры.

Аднак якім бы моцным і шчырым ні было б імкненне перадавых пісьменнікаў мінулага «з цэлым народам гутарку весці», яно ажыццяўлялася толькі на якую-небудзь частку ва ўмовах задушанасці народа катаржнай працай, голадам, палітычным бяспраўем і цемрай. Тое, што Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя зрабіла шматмільённыя працоўныя масы актыўным і патрабавальным чытачом літаратурных твораў, разумным і чулым дарадчыкам пісьменніка, высокааўтарытэтным калектыўным суддзёю і крытыкам,—гэтая акалічнасць не проста паказвае культурны рост народа, а мае самае глыбокае прынцыповае значэнне для лёсу мастацтва, для яго эстэтычных прынцыпаў, для яго грамадскіх, этычных, маральных норм.

Паслядоўнасць і глыбіня працэсу дэмакратызацыі нашай літаратуры праяўляюцца і ў тым, што змянілася сама асоба пісьменніка. Гэта цяпер новы тып пісьменніка —сын свайго народа нават і па паходжанню, жыццёвай біяграфіі, па складу псіхікі і эмоцый.

Успомнім самы ранні перыяд гісторыі беларускай савецкай літаратуры. Няспынная і нарастаючая хваляй ішла і ішла ў літаратуру моладзь з самых гушчаў народных. Вось што пісаў аб гэтых людзях М. Чарот, адзін з першых маладнякоўцаў: «Маладнякоўскія шэрагі папаўняюцца такімі паэтамі, якія з глухіх куткоў Беларусі ідуць у лапцях і нясуць у торбачках свае творы. Але пяюць гэтыя песняры-лапцюжнікі весела, бадзёра».

Шмат год мінула з таго часу. Змяніліся пакаленні, а па-ранейшаму пісьменніцкія шэрагі папаўняюцца таленавітай працоўнай моладдзю. Праўда, ідуць яны цяпер не ў лапцях і не ў торбачках нясуць свае творы, але ладам і духам сваіх песень вельмі нагадваюць папярэднікаў. Вось гэта і галоўнае—змест, тон, пафас мастацтва.

Савецкі перыяд развіцця літаратуры паказаў сапраўдную таленавітасць шырокіх народных мас і абверг не адну ілжывую версію аб таямніцах харастава. Уяўная шляхетнасць салоннай паэзіі, вычварнае дэкадэнцкае крыўлянне, славутыя паўтоны містычных шэптаў, самалюбаванне «выбраных» жрацоў ад мастацтва «тонкасцю» і «складанасцю» сваіх пачуццяў—гэтыя і іншыя эстэцка-індывідуальныя вырабы выявілі сваю нікчэмнасць перад магутным напорам свежых, здаровых, жыццедзейных пачуццяў і парыванняў новых людзей з народа. Аказалася, што не толькі па сіле, цэльнасці, непасрэднасці, але і па глыбіні, багаццю, адухоўленасці адчуванні працоўнага чалавека стаяць куды вышэй, чым хвалёныя эмоцыі вытанчанага буржуазнага інтэлігента.

Пашырыўся і паглыбіўся ўвесь увогуле свет літаратуры. Пакінуўшы за сабою права перадаваць усю разнастайнасць чалавечых перажыванняў, аж да самых інтымных (і ў гэтым савецкая паэзія сказала сваё новае слова), наша сучасная лірыка, аднак, не спыняецца толькі на асабістых пачуццях. Ды ў гэтым, уласна кажучы, няма нават самаабмежавання, бо сам герой лірыкі—перадавы сын савецкага народа— жыве, мысліць, адчувае і дзейнічае як чалавек-грамадзянін.

У суровы век жыву сурова,
Жыць інакш не здолеў бы зусім.

Гэтыя словы з верша А. Куляшова «Маё пасведчанне» як бы сімвалізуюць і дух нашай паэзіі. Яна наследавала традыцыю ярка выяўленай грамадзянскасці, якая была ўласціва перадавой плыні нашай дакастрычніцкай літаратуры, і развівае яе далей аж да арганічнага зліцця з палымянай камуністычнай партыйнасцю. Нас не здзіўляе, калі паэт-сучаснік і зямляк наш звяртаецца непасрэдна да народа, называе свой голас голасам народа,—бо гэтае высокае права савецкі паэт, сапраўды, заслужыў. «Давайце песняй весці людзей за камунізм у атаку»—заклікае П. Панчанка ў «Слове да паэтаў».

Межы аднаго індывідуальнага жыцця, узятага ў багацці грамадзянскай чыннасці і псіхалогіі, могуць быць вельмі шырокімі. Тым больш шырокія, неабсяжна шырокія межы народнага жыцця ў наш век будаўніцтва камунізма. Вось тут савецкая літаратура па-сапраўднаму выпрабоўвае сваю сілу і выяўляе сваю наватарскую прыроду. Амаль ва ўсіх жанрах, і перш за ўсё ў буйных формах прозы, адчуваецца ў савецкай літаратуры магутны і пераможны подых народа, напружанне яго гераічнай працы, барацьбы, размах яго дум і мар аб будучыні, ясная глыбіня яго душы.

Тым адкрытым ворагам і скептыкам, далёкім ад нашых ідэалаў і проста дэзарыентаваным людзям, якія ставяць пад сумненне сацыялістычны рэалізм, мы можам сказаць: не бразгаціце іржавымі бразготкамі фальшывых дэфініцый; сацыялістычны рэалізм—вось ён! Гэта душа ўсяго лепшага, што створана шматнацыянальнай савецкай літаратурай за дзесяцігоддзі.

Гэта перш за ўсё праўдзівыя і шматгранныя малюнкі жыцця гераічнага савецкага народа, які прайшоў праз рэвалюцыю, грамадзянскую вайну, Вялікую Айчынную вайну і гады нястомнай і надзвычайнай працы па збудаванню велічэзнага, найвышэйшага з усіх гмахаў, найпрыгажэйшага з усіх твораў чалавечага генія—камунізма.

Гэта выяўленне ў літаратуры і мастацтве багатага духоўнага свету нашага сучасніка — будаўніка камунізма, раскрыццё чалавечага зместу нашай складанай і велічнай эпохі.

У сэнсе даўнейшых традыцыйных уяўленняў няма ў савецкай літаратуры падзелу на тэмы «высокія» і «нізкія». Ёсць тут, аднак, свае непахісныя законы і крытэрыі. Перад усім адстойвае наша мастацтва патрабаванне важнасці—важнасці з пункту погляду народа, яго імкненняў, пошукаў, гістарычнага вопыту.

Кінуўшы позірк на ўвесь папярэдні шлях беларускай савецкай літаратуры, мы бачым тут паслядоўны, нястомны і настойлівы творчы рух у адным галоўным напрамку—у напрамку мастацкага пазнання і ўвасаблення разнастайных праяў народнага жыцця.

Падзеі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны былі найважнейшымі падзеямі самой гісторыі беларускага народа, і вось яны складаюць адну з асноўных тэм беларускай літаратуры. Да гэтай тэмы звяртаюцца ў пачатку 20-х гадоў, калі яшчэ не астыў попел нядаўніх баёў з ворагам, звяртаюцца і пазней пісьменнікі розных пакаленняў, каб перадаць самі падзеі, іх аб'ектыўную гістарычную праўду і ўславіць рэвалюцыйны подзвіг народа. У рознай ступені паўнаты і мастацкай сілы ажыццяўляюцца творчыя задумы ў розных жанрах і стылявых планах. Але ўсё лепшае захавала для нас значэнне, як цікавыя і праўдзівыя помнікі нядаўняга гераічнага мінулага народа. «Босыя на вогнішчы» і «Песня аб слаўным паходзе», «Дрыгва» і «Партызаны», вершы і паэмы Я. Купалы і Зм. Бядулі, апавяданні М. Лынькова і раманы К. Чорнага, паэмы А. Звонака і П. Броўкі, П. Труса і П. Глебкі—у гэтых і многіх іншых творах мы пазнаём біццё пульса рэвалюцыі, чытаем біяграфіі ўдзельнікаў векапомных падзей.

Глыбокі след пакінула ў нашай літаратуры Вялікая Айчынная вайна, тая свяшчэнная ўсенародная барацьба, якая процістаяла нашэсцю фашызма і рассеяла небяспеку, што пагражала заваёвам Кастрычніка. Савецкі чытач па вартасці ацаніў высока патрыятычную працу беларускіх пісьменнікаў. Ён запомніў гарачую мужную іх песню, авеяную грамадзянскім смуткам і трывогай, прасякнутую вялікай любоўю да чалавека і напоўненую тым страшным для ворага гневам, якім сам народ выяўляў меру сваёй нянавісці да фашысцкіх захопнікаў. Чытач палюбіў старонкі праўдзівых аповесцей аб падзеях вайны, палюбіў за суровую прастату апісанняў, за дакладнасць адлюстравання гістарычных фактаў і глыбокае веданне душы простага працоўнага чалавека—галоўнага героя і пераможцы ў гэтай найцяжэйшай з усіх папярэдніх войнаў.

Перад справядлівым судом народа паўстаюць усе вынікі творчай працы савецкага пісьменніка. «Праца пісьменніка знаходзіцца ў простай залежнасці ад стваральнай працы савецкіх людзей»,—пісаў Якуб Колас, звяртаючы ўвагу на вялікі сэнс прафесіі літаратара.

Так, гэта высокі гонар быць слугой народа, адчуваць на сабе яго разумную волю.

О, колькі яшчэ не адкрыта
Адценняў у ёй і блакіту,
Патрэбных народу, паэтам
Каштоўнай руды, самацветаў!

Прыведзеныя радкі з верша М. Танка «Я гэта люблю падарожжа» могуць быць аднесены не толькі да роднай мовы, якой прысвечаны верш,—яны перадаюць і ўвогуле палымянае імкненне савецкага пісьменніка адкрыць, ахапіць, прыняць у сябе неабсяжнае народнае жыццё, што як і мова народная, «усімі вясёлкамі ззяе, смалістымі пахне лясамі, жывымі звініць галасамі».

У небывала кароткі тэрмін адбудаваны Мінск. Ён стаў цудоўным, прыгожым горадам. Фота І. Шышко.
На здымках: унізе — Прывакзальная плошча ў 1946 г., уверсе — гэтая ж плошча сёння.

На рыштаваннях

Марыя Макарэвіч — брыгадзір маладзёжна-комплекснай брыгады муляраў. Цяпер яе брыгада працуе на будаўніцтве 110-кватэрнага жылога дома на плошчы імя Якуба Коласа...

А не так даўно — у 1949 годзе — дачка калгасніка Касьяна Макарэвіча з арцелі «Чырвоны Кастрычнік», што на Магілёўшчыне, па закліку ЦК камсамола Беларусі прыехала ў сталіцу рэспублікі на будаўніцтва трактарнага завода.

Цяжка было Марыі спачатку. Ехала на будаўніцтва, думала — лёгка будзе, а тут— цэгла, бетон, пліты... А спецыяльнасці ніякай. Працавала рознарабочай. Падаючы цэглу і падносячы раствор, Марыя пільна прыглядалася, як спрытна вядзе кладку брыгадзір муляраў Апанас Мітраховіч.

— Ну, дзяўчо, чаго прыглядаешся, як да жаніха, станавіся побач — вучыць буду, — сказаў аднойчы Апанас Фёдаравіч.

У Марыі аж дух заняло: лепшы муляр на будаўніцтве, знатны брыгадзір будзе яе вучыць?! Ды хіба яна зможа калі-небудзь вось так спрытна ўвіхацца з кельняй, так спакойна і ўпэўнена, як дома, хадзіць па рыштаваннях. І яна нясмела стала побач з брыгадзірам. Вось калі зразумела дзяўчына, як нялёгка дастаецца спрыт, ўпэўненасць, вопытнасць муляра. Здаецца, усё робіць, як ён: і раствор кладзе, і цэглу так як трэба прыладжвае, стараецца, а паглядзіць — кельня з рук валіцца... Цагліны Мітраховіча, як салдаты на парадзе, а ў яе — крывыя і косыя.

Нацягне хусцінку, каб брыгадзір не бачыў мокрых вачэй — і ўсё спачатку. А Апанас Фёдаравіч толькі ўсміхаецца, нібы нічога і не здарылася: «Добра, добра, дзяўчына, працуй. Так калісьці пачынаў і сам». Марыйка старанна вучылася чатыры месяцы, і ёй прысвоілі чацвёрты разрад муляра. Яна пачала працаваць самастойна. Мацнелі рукі, мацнела вера ў сябе.

І вось першая будоўля ЦЭЦ-3 закончана. Затым — саракакватэрныя дамы для трактаразаводцаў, інтэрнат па Чырвонай вуліцы для будаўнікоў, школа на Саломеннай, мясакамбінат, жылыя дамы... А як спяшалася Марыйка будаваць дзіцячы сад — гэты невялікі светлы дом, ведаючы, што маці чакаюць—не дачакаюцца, калі змогуць прывесці туды сваіх дзяцей. Што яшчэ? Ужо цяжка прыгадаць? Так, яшчэ школа і два жылых дамы ў Барысаве...

У 1954 г. на будаўніцтве Мінскай паказальнай МТС Марыя стала брыгадзірам. Там жа яна арганізавала першую ў трэсце комплексна-маладзёжную брыгаду. Воданапорная вежа, кацельная, лазня, 8-кватэрныя домікі для рабочых — усё тут зроблена рукамі камсамольцаў і моладзі брыгады Марыі Макарэвіч. Расло майстэрства, раслі працэнты выпрацоўкі, брыгада сістэматычна ў паўтара-два разы перавыконвала нормы. І вось настаў дзень, калі малады брыгадзір выклікаў на спаборніцтва свайго настаўніка. Апанас Фёдаравіч ахвотна прыняў выклік і спаборніцтва разгарэлася.

Месяц напружанай работы паказаў, што Апанас Мітраховіч не памыліўся ў выбары вучаніцы. Яна не падвяла свайго настаўніка. Перамагла ў спаборніцтве брыгада Макарэвіч. Хлопцы з брыгады Мітраховіча здзіўляліся: «Глядзі ты, перагналі нас дзяўчаты. Ну і спрытныя. А мы ж працуем нядрэнна».

— Добра працуеце, — запэўніла, усміхаючыся, Марыя, — толькі перакуры часта робіце. А мы па жаночай прывычцы, як возьмемся, дык не пакінем рабочае месца, пакуль не скончым. Таму і абагналі вас.

Але справа не толькі ў гэтым. Крыніца поспехаў маладых будаўнікоў ва ўменні маладога брыгадзіра так арганізаваць працу сваёй брыгады, каб у ёй не было прастояў, у выключнай зладжанасці і таварыстве членаў брыгады, у высокай працоўнай дысцыпліне. Тут амаль усе камсамольцы.

У Макарэвіч ёсць рысы сапраўднага арганізатара, выхавацеля. Яна не пакрыўдзіць, не накрычыць дарэмна. Але ўжо калі сказала ды паказала, як трэба зрабіць, дык ужо даб'ецца свайго. А галоўнае —яна ніколі не забывае сілу асабістага прыкладу. Прыходзіць на работу першая, з работы — апошняя. Калі ў каго не ладзіцца — падыйдзе і, узяўшы ў рукі кельму, пакажа. А калі глядзіш на яе спрытныя, хуткія і такія ўпэўненыя рухі, міжволі хочацца і самому таксама спрытна, з нейкай асаблівай прыгажосцю класці цагліну за цаглінай. Члены брыгады ведаюць, што ў выпадку няўдачы брыгадзір заўсёды прыйдзе на дапамогу, падбадзёрыць, падтрымае. І яны адказваюць ёй на гэта гарачай таварыскай прыхільнасцю.

Маладосць, гарачае камсамольскае сэрца, нястомныя пошукі новага, больш дасканалага прывялі Марыю да майстэрства.

У нашай краіне самаадданая праца не застаецца без узнагароды. Хіба забудзе Марыя жнівеньскі дзень, калі, седзячы ля рэпрадуктара, слухала яна Указ Савецкага ўрада аб прысваенні ёй звання Героя Сацыялістычнай Працы.

— Рана мне далі Героя, — гаворыць Марыя. — Не заслужыла яшчэ. І я прымаю гэтае званне, як абавязак працаваць яшчэ больш, яшчэ лепш. Адно дрэнна, вучыцца далей ніяк не збяруся,—ні то скардзячыся, ні то асуджаючы сябе, працягвала дзяўчына. — Дрэнна, што суткі малаватыя — толькі 24 гадзіны. Ніяк у іх не ўкладзешся. Вось, як набудуем людзям дамоў паболей, тады і за вучобу.

— Навошта табе вучыцца, Марыя? У цябе і так кругагляд шырокі, — жартуюць таварышы. — Ты, як у казцы, высока стаіш, далёка бачыш.

Але брыгадзір ад гэтага жарту незадаволена хмурыць бровы. Не, вучыцца трэба. Ой, як трэба! Простыя разлікі цяжка даюцца. Ды і перад людзьмі сорамна. Скажуць — абавязкаў многа нахапала: член пленума гаркома камсамола, дэпутат гарсавета, а вышэйшай адукацыі не мае.

А пакуль Марыя праходзіць вышэйшую школу майстэрства. Шмат цікавага ўбачыла яна на будаўніцтве выстаўкі ў Маскве, на будоўлях Кіева і Вільнюса, куды ездзіла прадстаўніком ад мінскіх будаўнікоў для падвядзення вынікаў спаборніцтва і абмену вопытам.

Цяпер у Макарэвіч новая ідэя. Пачула яна неяк аб сумеснай працы брыгад муляраў і тынкоўшчыкаў УНР 12 4-га будаўнічага трэста.

— Здорава гэта атрымліваецца, — расказвала, пабыўшы там, Марыя членам сваёй брыгады. — Разумееце, у іх брыгада тынкоўшчыкаў ідзе адразу за мулярамі. Гэта робіць значна таннейшымі будаўнічыя работы і паскарае іх... Па-першае, выкарыстоўваюцца адны і тыя ж рыштаванні, па-другое, раствор, які застаўся ад кладкі, таксама будзе выкарыстаны. Значыць, і раствору намнога менш ідзе, і іншыя выдаткі значна скарачаюцца. Трэба і нам паспрабаваць так.

Камсамольска - маладзёжная брыгада Марыі Макарэвіч да 40-й гадавіны рэспублікі рыхтуе выдатны падарунак жыхарам беларускай сталіцы. Яна вырашыла закончыць цагляную кладку 110-кватэрнага дома. У напружанай творчай працы брыгада абганяе час, ні на хвіліну не забываючы аб эканоміі, якасці і прыгажосці. Кладка сцен яшчэ не закончана, а на рахунку брыгады ўжо восем тысяч сэканомленай цэглы, на цэлы месяц апярэджаны графік работ.

Кожнаму, вядома, даводзілася бачыць, як добрая гаспадыня, чакаючы гасцей, накрывае на стол. Яна даўно заслала яго беласнежным абрусам, паставіла кветкі, посуд са смачнымі стравамі. Здаецца, усё гатова. Але яна ходзіць кругом і аглядае стол пільным поглядам, час-ад-часу распраўляючы нябачныя складкі або змахваючы тыя крошкі, якіх няма на стале.

Нам прыгадалася такая клапатлівая гаспадыня, калі мы глядзелі, як брыгада Марыі заканчвала карніз жылога дома. Пакладзена апошняя цагліна. Брыгадзір падыходзіць да краю кладкі і, нахіліўшыся, глядзіць уздоўж яе — ці няма скрыўленняў? Усё ў парадку. Але вось погляд яе падае на адзін з участкаў карніза, і круглатварая дзяўчына ў стракатай хустцы, схапіўшы кельню, перагінаецца праз карніз і шчышчае з яго пырскі раствору, другая — сцірае плямы ад раствору брызентавай рукавіцай. Здаецца, усё. Ах, вось некім кінута цагліна — трэба прыбраць, спатрэбіцца. Адна цагліна! А магчыма яна будзе завяршальнай у тых двух мільёнах цаглін, якія ўклала ў сцены дамоў сваімі рукамі брыгадзір Марыя Макарэвіч. А колькі яшчэ цаглін будзе ўкладзена ў сцены новых дамоў.

Герой! У нашу эпоху, у краіне сацыялізма гэтае слова набыло і сваё другое значэнне. У нас герой — гэта не абавязкова адважны воін або вялікі палкаводзец, гэта можа быць сціплы чалавек працы, простая дзяўчына з бялявымі валасамі і сінімі, як васількі, вачыма.

Н. КУЛАГІНА.

Перадсвяточныя будні

...Юнак у расшпіленай вайсковай куртцы штурхае тачку. На ім будзённаўскі шлем. На нагах чаравікі, але без абмоткаў. Па вопратцы відаць, што хлопец толькі ўчора прыйшоў з Чырвонай Арміі. Тачка цяжкая, і хлопец у напружанні. Але і твар яго, і пастава сведчаць аб адным—аб рашучасці зрабіць тое, што пачаў...

— Гэта першыя гады Савецкай улады? — спытаўся наш карэспандэнт у маладога беларускага скульптара Мікалая Якавенкі.

— Вы не памыліліся. Скульптура называецца «Адновім». Яна нарадзілася пад уплывам цудоўнага твора «Як гарталавалася сталь» М. Астроўскага.

Імя Мікалая Якавенкі яшчэ мала вядома грамадскасці. Скульптар толькі год назад скончыў Адэскае мастацкае вучылішча і самастойна працаваць, як мы бачым, пачаў нядаўна. Але тое, што зроблена, сведчыць—Якавенка здольны мастак.

— Мяне хвалюе гісторыя грамадзянскай і Айчыннай войнаў, — расказвае скульптар. — Таму мае работы і прысвечаны гэтай тэме.

Яно так. Вось галава будзёнаўца. Па твары відаць, што гэта чалавек, які часова адарваны ад плуга. Рука яго, працавітая і мазолістая, схапілася за эфес шаблі. А вось работа, якая называецца «Адстаім». Постаць юнака з наганам...

Рашучасць і адвага адчуваюцца ў скульптуры «Брэст». Мы бачым абаронцу крэпасці каля сцяны з пісталетам у руках...

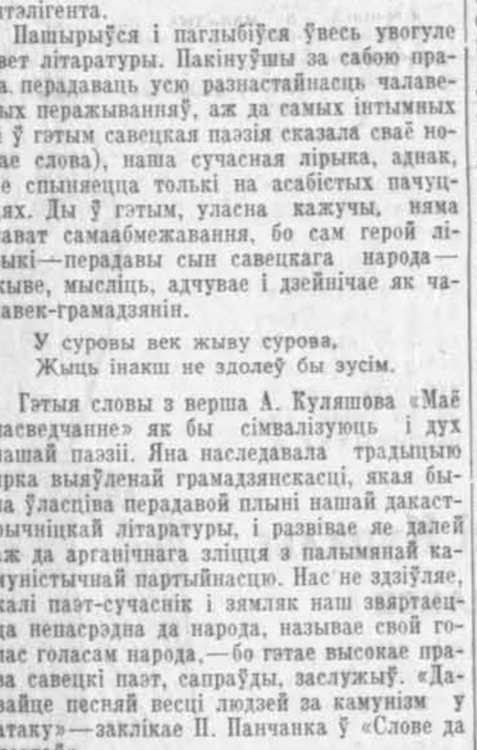

— А што ў вашых творчых планах?

Якавенка здымае пакрывала. Мы бачым на станку дзве постаці дзяўчат. Яны з насілкамі. Скульптура будзе называцца «Будаўнікі». Закончыць яе Якавенка мяркуе праз месяц-паўтара, да саракагоддзя БССР.

На здымку: скульптар М. Якавенка.
Фота М. Буглака.

Шлях да сталасці

Тэатр юнага гледача, які існуе толькі тры гады, непараўнальна маладзей за сваіх сённяшніх аматараў — школьнікаў, юнакоў і дзяўчат. Калектыў малады яшчэ і таму, што ўсім напрамкам сваёй творчасці сцвярджае прынцыпы савецкай маралі, выхоўвае ў моладзі палымяныя пачуцці любві да Радзімы, да свайго народа. Асноўны герой нашых спектакляў—малады сучаснік, удзельнік будаўніцтва сацыялістычнага грамадства, адданы Радзіме патрыёт і змагар. Гэта ў першую чаргу Павел Карчагін («Як гартавалася сталь»), героі обальскага падполля («Юныя мсціўцы»), камсамольцы-цаліннікі («Па закліку сэрца») і інш. Адбітак нашага часу, вялікіх здзяйсненняў савецкіх людзей выразна відаць у вобразах герояў спектакляў.

Паказ п'ес «Аркадзь Жыгалкін» Я. Пасава, «Каханне Ані Бярозкі» В. Пістоленкі і іншых сведчыць, што так званая маральная тэма павінна займаць важнае месца на сцэне такога тэатра, як наш. Праблемы сям'і, кахання, школы, выбару прафесіі— усё гэта вельмі хвалюе юнага гледача. Таму неабходна ствараць спектаклі самых разнастайных жанраў і планаў, каб як мага больш поўна задаволіць запатрабаванні моладзі. Улічваючы спецыфіку нашага тэатра, мы, напрыклад, не можам забываць і пра самага маленькага гледача—школьніка, які патрабуе сур'ёзных спектакляў з пэўным элементам займальнасці, прыгодніцтва, казачнасці. Вядома, дзяліць пастаноўкі на спектаклі для дзяцей малодшага ўзросту і, скажам, для моладзі, нельга, але розніца тут ёсць. Спектаклі «Прыгоды Чыпаліна», «Востраў скарбаў», «Горад майстроў» і іншыя з найбольшай цікавасцю глядзяцца дзецьмі.

Усё гэта патрабуе багацця і вялікай разнастайнасці рэпертуару, а рэпертуар, як вядома, — слабае месца многіх тэатраў.

Наш тэатр існуе мала часу. Як і трэба было чакаць, перш за ўсё мы сутыкнуліся з цяжкасцямі іменна рэпертуарнымі. П'ес для моладзі і аб моладзі наогул мала, а напісаных беларускімі аўтарамі на нацыянальным матэрыяле—яшчэ менш. Напрыклад, у першы год існавання нашага тэатра мы маглі спыніцца толькі на «Цудоўнай дудцы» В. Вольскага. Твор гэты, напісаны даўно, ставіў яшчэ даваенны тэатр. Адзіная п'еса не магла выратаваць становішча. Мы пайшлі па шляху выхавання маладых драматургаў. І калі ў першы год існавання тэатра ў рэпертуары яго не было ніводнай беларускай п'есы, то ў 1957 г. мы ажыццявілі тры такіх пастаноўкі. Усе яны ідуць на сцэне і сёння. Гэта — «Юныя мсціўцы» А. Гутковіча і В. Хазанскага, «Папараць-кветка» І. Козела, «Аркадзь Жыгалкін» Я. Пасава.

Выключна старанна мы рыхтавалі пастаноўку «Папараць-кветкі» І. Козела. Твор падабаўся багатым нацыянальным каларытам, яркім паказам побыту, звычаяў і абрадаў нашага народа. У паэтычным паданні пра папараць-кветку нам хацелася ўвасобіць прыгожую душу беларускага народа, яго высокую мару аб шчасці.

З натхненнем працавалі мы таксама над спектаклямі «Юныя мсціўцы» і «Аркадзь Жыгалкін». Першы з іх пабудаваны на фактычным матэрыяле, і нам з аўтарам часта даводзілася быць першаадкрывальнікамі тэмы, даследчыкамі. П'еса «Аркадзь Жыгалкін» зацікавіла нас жывым расказам аб жыцці школы, аб выхаванні маладога пакалення.

Сёлетні год быў такі ж плённы ў рэпертуарных пошуках. Мы ажыццявілі пастаноўку п'есы «Не верце цішыні»—першага драматургічнага твора І. Шамякіна. У стане завяршэння работы над п'есамі «Сябры» В. Зуба і Ю. Багушэвіча, «За лясамі дрымучымі» А. Вольскага і П. Макаля. Творы гэтыя розныя па жанру. В. Зуб і Ю. Багушэвіч апавядаюць пра дружбу беларускага і карэйскага хлопчыкаў. П'еса «За лясамі дрымучымі» ў казачнай форме ўзнаўляе гераічную барацьбу беларускага народа з іншаземнымі захопнікамі. У спектаклі будзе многа музыкі, песень. А. Вольскі і П. Макаль працуюць яшчэ над адной п'есай для нашага тэатра, а драматург Я. Пасаў напісаў новую п'есу на матэрыяле дзейнасці Гродзенскай і Скідзельскай падпольных арганізацый.

Работа над стварэннем уласнага рэпертуару прынесла нам многа радасці. У гэтым годзе, калі тэатр упершыню выехаў на гастролі ў Гомель, мы змаглі пераканацца, што найбольшым поспехам у гледача карысталіся п'есы, створаныя беларускімі аўтарамі на мясцовым матэрыяле. Высокую ацэнку атрымалі нашы спектаклі і на фестывалі тэатраў напярэдадні 40-годдзя Кастрычніка.

Разам з тэатрам вялікую школу творчых пошукаў прайшлі і маладыя акцёры. Добра паказалі сябе П. Дубашынскі, Б. Барысёнак, Р. Маленчанка, Л. Цімафеева, А. Бяляеў, В. Лебедзеў, Э. Аўчыннікава. Расце майстэрства старэйшай групы акцёраў. За тэатрам замацаваны адзін з курсаў тэатральнага інстытута. Многія студэнты прымаюць актыўны ўдзел у спектаклях. Гэта наша будучае папаўненне.

У рэпертуары Тэатра юнага гледача п'есы на сучасную тэму займаюць галоўнае месца. Але нельга сказаць, каб сучаснае жыццё савецкіх людзей знайшло дастаткова шырокае адлюстраванне ў нашых спектаклях. Гэта бяда не толькі тэатра, а і драматургіі. Тэатральная канферэнцыя, якая закончылася нядаўна, падкрэсліла неабходнасць больш шырокага ўвасаблення жыцця, адлюстравання тых з'яў, якія адбыліся ў нашым грамадстве ў апошнія гады. Прывітанне Цэнтральнага Камітэта КПСС паставіла перад тэатрамі задачу больш глыбокага пранікнення ў жыццё, звярнула ўвагу на адказнасць тэатральных калектываў за сваю работу.

Калектыў Тэатра юнага гледача поўны гарачага жадання стварыць спектаклі аб сённяшнім дні нашай моладзі, аб яе гераічных і высакародных справах.

Л. МАЗАЛЕЎСКАЯ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР,
галоўны рэжысёр Тэатра юнага гледача.

Песня славіць жыццё

Вёскі Нізок і Прысынак, на Уздзеншчыне, якія аб'ядноўваюцца ў сельскагаспадарчую арцель «Чырвоны Кастрычнік», многія называюць «краем песень». Тут упершыню на аснове народнай песні нараджалася творчасць такіх выдатных майстроў беларускай літаратуры і мастацтва, як драматург Кандрат Крапіва, паэт Паўлюк Трус, народны артыст рэспублікі Анатоль Трус, самадзейны кампазітар Павел Шыдлоўскі.

Яшчэ ў лютым 1935 г., з нараджэннем мясцовай сельскагаспадарчай арцелі, нарадзіўся і гэты самабытны калектыў, а разам з ім і першая яго песня.

Ой, як нам не пець,
Як не славіцца —
На калгасных палях
Мы стаханаўцы! —

быў такі яе прыпеў. Арганізатар гэтага хору, ён жа і першы камсамольскі важак калгаса, П. Шыдлоўскі расказвае нам, што знайсці аўтара гэтай песні было цяжка. Толькі засталося адно вядома, што яна створана самім жыццём, якое выйшла з вузкіх межаў на шырокі калгасны прастор.

Прайшло 23 гады з дня першага канцэрта хору, які адбыўся ў хаце аднаго з калгаснікаў. Шмат падзей адбылося за гэтыя гады. Сотні канцэртаў было дадзена хлебаробам, рабочым і механізатарам раёна, дзесяткі новых народных песень тут нарадзіліся яшчэ ў даваенны час. Большасць удзельнікаў хору былі камсамольцамі. Усе яны ў часе вайны змагаліся супраць ворага ў радах народных мсціўцаў і на фронце. Многія з іх аддалі сваё жыццё за мірны сённяшні дзень, за наша шчасце. Шаснаццаць былых камсамольцаў — удзельнікаў хору ўзнагароджаны ардэнамі і медалямі за баявыя подзвігі. Сярод іх Марыя Лазарэвіч, Аляксандр Шыдлоўскі, Стась Дабрынеўскі, Васіль Чарнавус, Павел Шыдлоўскі і інш. Нават і ў час вайны кіраўнік хору з невялікай групай удзельнікаў выступаў перад народнымі мсціўцамі. У баявой абстаноўцы ім створаны песні «Баявы камісар», пра камісара партызанскай брыгады імя Варашылава М. Сцяпанава, «Нам сонца засвеціць» і інш., якія спяваліся ў партызанскіх раёнах.

За пасляваенны час значна вырас харавы калектыў. Цяпер ён налічвае звыш 60 чалавек. У яго рэпертуары звыш 120 народных песень і песень савецкіх кампазітараў. Сярод іх значнае месца займаюць творы, напісаныя ўдзельнікамі хору і яго кіраўніком Шыдлоўскім. Такія песні, як «Пара жаць», «Калгасная веснавая», «Едуць к нам спецыялісты», «Прывітальная Маскве», «Волга — Дон», «Камбайнеры», «Працавалі дзеванькі», «Зялёныя квадраты», «Родная краіна», «Чаму, хлопец, нежанаты» і іншыя можна пачуць па радыё і ў выкананні прафесійных і самадзейных калектываў. Гэтыя творы ўключаны ў многія рэпертуарныя зборнікі.

Душой хору і цяпер, як заўсёды, з'яўляюцца камсамольцы. Тут заўсёды працуе камсамольская агітбрыгада. Камсамольцы Р. Шыдлоўская, Г. Давыдчык, О. Ляшэвіч, В. Давыдчык, Ул. Клімовіч, П. Крупнік і многія іншыя не толькі актыўна ўдзельнічаюць у хоры і драматычным гуртку, але і паказваюць прыклад у працы. Побач з моладдзю ў хоры спяваюць і пажылыя калгаснікі: Міхась Гейсік, Павел Даманеўскі, Вольга Даманеўская і іншыя, з тых, хто прымаў удзел яшчэ ў першым выступленні хору дваццаць тры гады назад. Цяпер побач з бацькамі спяваюць і іх дзеці — калгаснікі-камсамольцы.

За гэты час непазнавальна змянілася і калгасная вёска. У калгасе ёсць школа-дзесяцігодка, амбулаторыя, магазіны, радыё, электрычнасць, лесапілка, бібліятэка, два клубы, лазня... Дарэчы, трэба заўважыць, што памяшканне старога клуба не задавальняла запатрабаванняў калгаснікаў, а таму ў мінулым годзе пабудаваны новы будынак клуба. Ініцыятарамі будаўніцтва з'явіліся камсамольцы і моладзь— удзельнікі хору.

У новы клуб калектыў прыйшоў з новай песняй. Гэта песня аб партыі і Радзіме, створаная кіраўніком хору заслужаным дзеячом культуры Паўлам Іванавічам Шыдлоўскім, якому ў гэтыя дні споўнілася 50 год з дня нараджэння.

Вялікі Кастрычнік прынёс у вёску новае, шчаслівае жыццё. Сваёй шчырай песняй калгасныя харысты славяць гэтае жыццё.

Ал. МАХНАЧ.

„ЯСНАЕ СВІТАННЕ"

...Старая заходнебеларуская вёска. Куды ні глянь — усюды перакошаныя ад часу хаціны сялян. Па вясковай вуліцы, ледзь перасоўваючы ногі павольна ідзе жабрак з двума сіроцкімі дзецьмі. Яго сумная тужлівая песня пра цяжкую долю чалавека глыбокім болем адгукаецца ў сэрцах людзей. «Калі ж прыйдзе канец усім няшчасцям і пакутам?» — думае кожны з вяскоўцаў, гледзячы на беднасць і галечу свайго жыцця.

Такая карціна — пачатак новай беларускай оперы «Яснае світанне» А. Туранкова, напісанай па лібрэта Алеся Бачылы.

«Яснае світанне» — нацыянальны музычна-драматычны твор, у якім адлюстравана адна са слаўных старонак у гісторыі беларускага народа — уз'яднанне яго ў 1939 годзе ў адзіную сацыялістычную дзяржаву. Працоўныя «ўсходніх крэсаў» доўга пакутавалі пад ярмом буржуазна-памешчыцкай Польшчы, доўга цярпелі над сабою здзекі і крыўды, пакуль кроўныя браты з Усходу не падалі ім руку дапамогі і не прынялі іх у сваю дружную сям'ю савецкіх народаў. На лёсе маладога рэвалюцыянера-падпольшчыка Міколы і яго любімай дзяўчыны — паплечніцы ў барацьбе Марыны паказана жыццё ўсяго беларускага народа ва ўмовах жорсткага белапанскага рэжыму. Мы бачым, што беларусы не былі адзінокія ў сваёй рэвалюцыйнай барацьбе, у сваіх імкненнях да лепшай будучыні. Поруч з імі дарогу да людскога шчасця пракладвалі польскія камуністы. Гэта паказана ў оперы на прыкладзе вобраза камуніста Лагоўскага, які разам з іншымі палякамі смела падтрымлівае рэвалюцыйнае выступленне беларускіх рыбакоў супраць пана Галлеўскага і яго прыхільнікаў. Паміраючы за працоўны народ, за будучыню новай Польшчы, Лагоўскі застаецца да канца верным сваім інтэрнацыянальным пачуццям і рэвалюцыйным ідэям.

У оперы расказваецца таксама і пра апошнія дні панавання багатай польскай знаці, нікчэмнай і бездапаможнай, якая, жорстка эксплуатуючы працоўных, увесь час праводзіла ў гулянках. Спектакль заканчваецца ўрачыстым апафеозам — прыходам у заходнія вобласці Беларусі Савецкай Арміі-вызваліцельніцы. Народ са слязамі радасці на вачах сустракае воінаў-вызваліцеляў, услаўляючы іх у магутнай харавой песні.

Новы спектакль ставіцца рэжысёрам Л. Александроўскай і дырыжорам Л. Любімавым сумесна з мастаком П. Масленікавым. У асноўных ролях спектакля вядучыя салісты тэатра: Дзмітрыеў і Б. Нікольскі (Мікола), Л. Галушкіна (Марына), Ул. Глазаў (Лагоўскі), Б. Казанцаў (Спяпан), Л. Бражнік і М. Зюванаў (пан Галлеўскі), Н. Дзвінянінава і Т. Шымко (Юзэфа), В. Глушакоў (пан Вронак) і інш.

Днямі адбудзецца прэм'ера оперы.

★

На здымках: сцэны з оперы «Яснае світанне». Уверсе — артыстка Л. Галушкіна ў ролі Марыны і артыст Г. Дзмітрыеў — у ролі Міколы.

Фота Ул. Крука.

★

Між нас жыве Ленін

Літаратурны зборнік «Між нас жыве Ленін» толькі што выпушчаны Дзяржаўным выдавецтвам БССР. У яго ўвайшлі лепшыя творы беларускіх пісьменнікаў і народныя творы, прысвечаныя неўміручаму вобразу заснавальніка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, мудрага настаўніка і правадыра ўсіх народаў Уладзіміра Ільіча Леніна. Зборнік складаецца з трох вялікіх раздзелаў. У першым раздзеле пад назвай «Нас Ленінскі сцяг парадніў» сабраны творы Петруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Алеся Гурло, Анатоля Вялюгіна, Пятра Глебкі, Міхася Калачынскага, Міколы Хведаровіча, Пімена Панчанкі, Ільі Гурскага, Сяргея Грахоўскага, Піліпа Пестрака, Рыгора Няхая і іншых. Вершы, паэмы, апавяданні аб'яднаны адной тэмай: веліч і сіла ленінскіх ідэй, вакол якіх згуртавалася Камуністычная партыя, гераічны шлях савецкага народа пад сцягам Леніна, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі. У гэты ж раздзел уваходзіць таксама шырока распаўсюджаная ў народзе казка «Ленінская праўда».

Другі раздзел зборніка— «Жывыя рысы Ільіча»—адкрываецца аднайменнай паэмай Максіма Лужаніна. Змешчаны таксама творы Аляксея Зарыцкага, Міхася Чарота, Кастуся Кірэенкі, Міколы Аўрамчыка, Антона Бялевіча, Эдзі Агняцвет, Анатоля Астрэйкі, Міколы Гамолкі Раздзел прасякнуты ідэяй адзінства правадыра і народа.

Заключны раздзел кнігі— «Заўсёды з Леніным»—пачынаецца вядомым вершам Якуба Коласа «Жыве між нас геній». Творы раздзела раскрываюць палымяную любоў народаў нашай многанацыянальнай краіны да Ільіча, якая натхняе працоўных на новыя подзвігі. Паэма Петруся Броўкі «Заўсёды з Леніным», вершы Янкі Купалы, Андрэя Александровіча, Паўлюка Труса, Максіма Танка, Янкі Журбы, Міхася Машары, Пятра Прыходзькі, Адама Русака, Алеся Бачылы, Аўяр'яна Дзеружынскага ўслаўляюць здзяйсненне ленінскіх мар, неперможнасць нашага магутнага поступу да камунізма, рысы якога мы ўжо бачым усё больш выразна з кожным працоўным днём.

Ляжыць перад намі
Умыты агнямі
Чароўны, бяскрайні
разлог...

Між нас жыве Ленін,
Як з геніяў геній,—
Да новых заве перамог.

Гэтымі словамі народнага паэта БССР Якуба Коласа заканчваецца зборнік.

Зборнік «Між нас жыве Ленін» праілюстраваны рэпрадукцыямі твораў беларускіх мастакоў і народнай творчасці, прысвечанымі Ул. І. Леніну. Выданне прыгожа афармлена мастакамі М. Гуціевым, М. Гусевым і А. Сапеткам.

Перадсвяточныя будні

Першая кніжка пісьменніка Івана Навуменкі «Хлопцы-равеснікі» цёпла сустрэта чытачом. Пра яе так сказаў малады рабочы Мінскага аўтамабільнага завода М. Чарноў:

— Справа ў тым, што ў апавяданнях Навуменкі мне бачыцца кавалачак і майго жыцця. Здаецца, пісьменнік быў знаёмы з маёй біяграфіяй. Апавяданні хвалююць праўдай, мастацкасцю...

«Над якімі творамі працуе цяпер пісьменнік?»—цікавіцца М. Чарноў. Днямі наш карэспандэнт наведаў Івана Навуменку. На рабочым стале пісьменніка ляжалі рукапіс, кнігі. Яны сведчылі, што аўтар працуе над новым творам.

— Мяне хвалюе жыццё савецкай моладзі, студэнтаў, — расказвае Навуменка. — Ім і прысвяціў я новую аповесць «Бульба» — пра жыццё будучых настаўнікаў. Закончу яе да 40-й гадавіны БССР.

Адначасова пісьменнік працуе і над апавяданнямі. Напісаны «Прыпяцкая зона», «Пеця», «Верасы цвітуць восенню».

У гэтым годзе выйдзе з друку аповесць Івана Навуменкі «Вайна ля Цітавай копанкі». Займаецца пісьменнік і даследчымі пытаннямі. Ён закончыў і здаў у выдавецтва манаграфію «Эстэтыка працы ў творчасці Я. Коласа».

На здымку: І. Навуменка за рабочым сталом.

Фота М. Буглака.

Калі спяваюць „Інтэрнацыянал"...

На сцэну выйшаў балтыйскі матрос і, сурова гледзячы ў залу, гнеўна адчаканіў чатыры словы: «Устаць, калі спяваюць «Інтэрнацыянал». Правая рука балтыйца лягла на кабуру маўзера. І петраградскія буржуі ўсталі. А па зале плылі ўрачыстыя гукі велічнага гімна свабоды, якія акрыляюць душу. Было нешта гераічнае ў магутнай фігуры матроса. У словах гімна адчувалася тытанічная вера ў праўдзівасць свяшчэннай справы пралетарскай рэвалюцыі.

Такою на ўсё жыццё запомнілася мне, хлопчыку, гэтая сцэна з кінафільма, які бачыў я ў сярэдзіне 30-х гадоў.

Пазней я чуў шмат расказаў удзельнікаў грамадзянскай вайны пра тое, як ішлі на смяротны бой чырвонаармейцы, як ішлі на расстрэл, захопленыя ворагам, камуністы, партызаны, як у перадсмяротны час запявалі яны «Інтэрнацыянал».

У пачатку мая 1958 года да маіх ранейшых уражанняў дабавілася яшчэ адно. Гэта расказ старога камуніста, беларуса, родам з Крычава, камісара часоў грамадзянскай вайны Васіля Мікітавіча Магілеўкіна пра адзін эпізод, які меў месца ў 1919 годзе пад Петраградам, у час крывавых баёў з Юдзенічам.

...Восень 1919 года. На сценах дамоў яркія плакаты: «Усе на абарону Петраграда!» Ідуць чырвоныя часці, рабочыя і матроскія атрады насустрач варожым полчышчам. Ідуць перамагчы або памерці. І большасць з іх — моладзь.

Па загаду камандавання Чырвонай Арміі на абарону Петраграда рыхтуюцца да адпраўкі чырвоныя курсанты — слухачы 1-х Савецкіх пяхотных, а таксама артылерыйскіх і кавалерыйскіх курсаў. Яны зведзены ў адзін атрад.

На прасторным двары 1-х Савецкіх пяхотных курсаў пастроены зводны атрад курсантаў. Наперадзе батальёнаў стаяць камандзіры: былыя афіцэры царскай арміі—беларус Вяржбіцкі, рускі Шабалін, латыш Віхман, побач — камандзір атрада Павел Яжоў, афіцэр, які атрымаў у гады сусветнай вайны салдацкі георгіеўскі крыж, што лічылася рэдкай узнагародай. Усе чацвёра рашуча сталі на абарону рэвалюцыі, усе чацвёра змагаліся за яе перамогу без страху і папроку.

На ўзвышэнні малады камісар. Камлюкаваты, сярэдняга росту, ён спакойна аглядае стройныя рады курсантаў. Камісар бачыць, як яны прывітальна ўсміхаюцца. Як жа, ён, 23-гадовы Васіль Магілеўкін, шмат год працаваў на заводах Выбаргскай стараны, на «Айвазе», побач з Міхаілам Іванавічам Калініным, на «Старым Леснеры». Яшчэ падлеткам удзельнічаў у забастоўках, быў адным з першых чырванагвардзейцаў Выбаргскай стараны. Ён сам скончыў 1-я Савецкія пяхотныя курсы. У дні Вялікага Кастрычніка ўдзельнічаў у штурме Зімняга.

Камісар узняў руку:

— Таварышы курсанты! Вораг ля варот Чырвонага Петраграда. Савецкі ўрад загадвае нам выступіць насустрач контррэвалюцыйным сілам Юдзеніча і разграміць іх.

І яны пайшлі туды, куды іх паслала партыя, туды, дзе пад напорам лавіны перавышаючых сіл белагвардзейцаў адыходзілі нашы, парадзелыя ў баях, часці.

Непагодлівы асенні дзень. Зводны атрад курсантаў прыбыў у вёску Онтава пад вечар. Тут павінна была займаць пазіцыю наша брыгада. Але дарэмна, ніякай брыгады няма і ў паміне. Ёсць некалькі соцень дэмаралізаваных байцоў, ёсць разгублены камандзір, які засеў у прасторным папоўскім доме і пасылае ў штаб фронта тэлеграмы аб дапамозе. Ён нічога не ведае аб праціўніку, у яго амаль няма камандзіраў, няма штаба. Ён лічыць, што тут затрымаць белых немагчыма.

Яжоў і Магілеўкін у суправаджэнні камандзіраў батальёнаў выйшлі на ўскраіну Онтава.

Непрыкметна звечарэла. Курсанты, вельмі знясіленыя доўгім і цяжкім пераходам, паваліліся спаць.

— Трэба паставіць баявую ахову, — казаў Магілеўкіну Яжоў і, падумаўшы, дадаў: — Я не магу загадаць курсантам. Стаміліся яны вельмі. Могуць быць ускладненні. Вось калі б вы дамовіліся з кім-небудзь з камандзіраў рот...

Рота Цімафеева, якая складалася ў большасці з маладых рабочых завода «Стары Леснер» і пуцілаўцаў, моўчкі выслухала камісара.

— Таварышы, у ахову мы пашлем толькі добраахвотнікаў. Але калі мы не прыкрыем вёску нанач, белагвардзейцы могуць знішчыць увесь атрад і прарвуць фронт. Я звяртаюся да камуністаў і камсамольцаў— на вас надзея, таварышы!

— Нядобра, таварыш камісар. Чаму гэта камуністы і камсамольцы ў першую чаргу павінны застацца? Мы, рабочыя Петраграда, таксама ў поўнай адказнасці за рэвалюцыю. Ва ўсіх адзін абавязак — разграміць Юдзеніча, і кропка.

Гул адабрэння пайшоў па радах.

— Дзякую, таварышы!—радасна ўсклікнуў камісар.

Ён вярнуўся ў хаціну на ўскраіне. Лёгка ўздыхнуў, зняў шынель і лёг на адно крысо, другім прыкрыўся.

Моцны сон адразу ж апанаваў яго.

— Таварыш камісар, уставайце! Белыя ў вёсцы.

Камісар не мог адразу разабрацца ў абстаноўцы. Дзе самая гушча бою?

І раптам дзесьці злева пачуўся мужны напеў «Інтэрнацыянала»:

Паўстань, праклятцем катаваны,
Паўстань, хто з голаду век пух...

Камісар адчуў, як хваляванне здушыла горла, слёзы заслалі вочы. Там, на заходняй ускраіне, паміраюць яго выпрабаваныя старыя сябры. Амаль двое сутак яны не спалі, ішлі дзень і ноч, засталіся яшчэ на ноч у ахове, і вось...

Сціскаючы маўзер, Васіль кінуўся наперад. Ён адчуваў, што за ім бягуць дзесяткі курсантаў, некаторыя абагналі камісара. Нечакана на імгненне стала ціха-ціха. Ці то белыя былі здзіўлены мужнасцю курсантаў, якія былі акружаны ворагам і ішлі на смерць з гімнам на вуснах, але не адступалі, ці то курсанты адбілі іх першую атаку.

— Цімафееў! — крыкнуў камісар.

— Тут мы, камісар, — адазваўся з паўцемры голас камандзіра роты.

І, пачуўшы голас Цімафеева, камісар як ніколі востра адчуў, што рота гінула ў схватцы дзеля выратавання жыцця свайго атрада, што ўсе яны ў неаплатным даўгу перад цімафееўцамі. Васіль абярнуўся назад і крыкнуў:

— Наперад, таварышы! За Леніна! Наперад!

Гэта быў страшэнны бой. Белыя, выкарыстоўваючы сваю значную колькасную перавагу, выпрашылі раздушыць адважных. Хваля за хваляй наляталі яны на курсантаў. Наляталі і, напароўшыся на жорсткі штыкавы ўдар, адступалі. Афіцэры кінуліся наперад. І вось тут курсанты паказалі хвалёным афіцэрам Юдзеніча, як умеюць весці рукапашны бой чырвоныя воіны. Лязгат штыкоў, стрэлы, выбухі гранат — усё змяшалася. А праз гадзіну, калі развіднела, можна было бачыць, як уцякалі да лесу рэшткі разгромленых варожых батальёнаў. Група афіцэраў на чале з самім камандзірам палка трапіла ў палон. Збянтэжаныя магутным ударам чырвоных, яны паднялі рукі. Так быў разбіты хвалёны белагвардзейскі Талапскі полк.

Камісар абыходзіў поле бою. Сэрца яго аблівалася крывёю, гледзячы на целы загінуўшых таварышаў. Цімафеева знайшлі ля краю вёскі. Ён быў цяжка паранены і ляжаў у непрытомнасці там, дзе падкасіла яго варожая куля. Аднак ўрач сказаў: «Будзе жыць».

Праз некаторы час зводны атрад быў ля Гатчыны. І тут здарылася няшчасце. Сусед курсантаў справа—нейкая няўстойлівая воінская часць пакінула фронт. У жорсткім баі, акружаныя ворагам з трох бакоў, курсанты змагаліся да апошняга патрона, а потым кінуліся ў штыкі. Многія з іх загінулі. Адбіваючы атаку белых, загінуў, ідучы наперадзе батальёна, былы афіцэр, надзіва адважны зямляк камісара Вяржбіцкі. У палон папала група курсантаў і камбат Віхман. Камісар быў акружаны ворагамі. Ён выстраліў у першага з іх і кінуўся праз высокую агароджу. А калі праз некалькі імгненняў агароджу перамахнулі белыя, камісар быў ужо далёка.

Нечакана Магілеўкіна, што ішоў у напрамку да штаба ўчастка фронта, убачыў яго начальнік, адзін з кіраўнікоў усёй сеткі камандных курсаў Петраградскай акругі Джыкін, які прыехаў з Петраграда. Ён здзіўлена ўсклікнуў:

— Магілеўкін? Ты, што — уваскрос? Цябе ж акружылі і забілі? Гэта ў Петраградзе вядома.

— Акружылі, ды не забілі, — ціха адказаў Васіль. — А вось курсантаў я не збярог. Падвялі суседзі, адкрылі фронт.

— Нічога, дарагі, — Джыкін узяў Магілеўкіна за плечы. — Вы ваявалі як мае быць. Не ваша віна, не твая віна. Паязджай у Петраград. Жонцы паведамілі, што ты загінуў. Давай, давай, супакоіць трэба сям'ю.

Цяжка апісаць радасць жонкі камісара. Але сам Васіль не быў вясёлым. Жонцы ён сказаў:

— Ты прабач, я павінен пайсці...

— Куды?

— Не магу я сядзець дома. Я павінен ісці на «Стары Леснер» і зрабіць справаздачу перад народам. Адтуль больш за ўсё курсантаў было. Мне іх даверылі. Разумееш, у кожнага маці, бацька, брат, жонка, дзеці. Ну, ты разумееш, я павінен ісці.

— Так, Вася, ідзі, — падумаўшы, сказала жонка.

Памятае камісар той час, калі расказваў рабочым пра смерць таварышаў.

Да стала падышоў тады рабочы. Яго ведалі як бальшавіка яшчэ да рэвалюцыі. Яго голас быў голасам паважанага таварыша. У вялікім цэху ўсталявалася напружаная цішыня. Рабочы трымаў шапку ў левай руцэ. Ён падняў правую руку і, вымаўляючы кожнае слова, сказаў:

— Рабочы клас «Старога Леснера» дае камандным курсам столькі рабочых, колькі іх загінула ў баях супраць агента сусветнай контррэвалюцыі Юдзеніча. І ты іх павядзеш, камісар. Вось і ўвесь рабочы адказ.

Васіль падышоў да рабочага і дзвюма рукамі сціснуў яго мускулістую руку. Камісар не мог гаварыць. Яго поціск рукі быў адказам.

Дзесьці ў задніх радах ціха, а потым усё гучней і гучней узляцелі пад столь цэха словы «Інтэрнацыянала». Гімн усё мацнеў і мацнеў, як веснавая рака, што прарвала запруду. Спявалі старыя леснераўцы і жанчыны, спявалі маладыя хлопцы і падлеткі. Спяваў камісар і рабочы, які стаяў побач з ім.

...Шмат год прайшло з тае пары. Але хіба забудзе ўдзячная памяць народа тых, хто самааддана змагаўся за ўладу Саветаў у незабыўныя гады грамадзянскай вайны, хто памёр за наша, за народнае шчасце?

Я чуў расказ пра баі курсантаў пад Петраградам ад былога курсанта Анісіма Паўлавіча Пузырэўскага, старога камуніста. Чуў ад іншых таварышаў. Але больш за ўсё мне хацелася пачуць гэты расказ ад Васіля Мікітавіча Магілеўкіна. І я пачуў расказ камісара, які вельмі скупа гаварыў пра сябе, але многа расказваў пра сваіх баявых сяброў, курсантаў. І калі Васіль Мікітавіч пачаў расказваць пра подзвіг роты Цімафеева, пра смерць свайго сябра Андрэя, голас яго раптам здрыгануўся, на вачах бліснулі слёзы і, папрасіўшы прабачэння, ён адышоў у куток пакоя. Некалькі хвілін мы не маглі пачаць гутарку. Я ведаў, якое цяжкае жыццё пражыў стары бальшавік, інжынер-палкоўнік у адстаўцы Васіль Магілеўкін. І вось, прыгадаўшы бой у вёсцы Онтава, не мог стрымацца. Ды гэта і зразумела, такое не забываецца ніколі.

Міхаіл МЕЛЬНІКАЎ.

ТАКІ ХАРАКТАР

— Грамадзяне, хутка Гомель. Збірайцеся, каму трэба выходзіць, — пачуў Мікалай голас праваднiцы.

Збірацца... Збіраць дужа няма чаго. Пры ім толькі чамаданчык, наладаваны яшчэ ў Мінску.

Мікалай убачыў, як кругленькі чалавечак з адтапыранымі вусікамі лёгка саскочыў з лаўкі і ўсунуў у валёнкі кароценькія ногі.

— Прыехалі, значыць, — ні да кога не звяртаючыся, кінуў ён і першы выбег з вагона.

Потым Мікалай сустрэў яго ў аўтобусе, якім ехаў на шклозавод.

— Вы з Мінска, мусіць, на завод да нас? — першым загаварыў новы знаёмы.

— Так, з Мінска.

— Карэспандэнт, мусіць, будзеце. Часта ж яны да нас прыязджаюць.

— Не, я аспірант. Еду зрабіць некалькі варак свайго крышталю. Дысертацыю абараняць буду.

Разгаварыліся.

— Мяне Шалем завуць усе на заводзе. Прозвішча маё такое — проста Шаль.

Праз колькі дзён Мікалай Ярмоленка ўбачыў Шаля каля плавільнай печы. Тут ужо ў яго не было той паспешлівасці, якую яшчэ ў дарозе адзначыў аспірант. Ён стаяў задумлівы, засяроджаны. Чакалі першай пробы. Але яна расчаравала маладога вучонага — крышталь атрымаўся з сінім колерам замест зусім бясколернага. Рабочыя цэха глядзелі пробу, хітравата ўсміхаліся і ціхенька адыходзілі. Мікалай пачуў, як Шаль упаўголаса гаварыў:

— Ат, выдумляюць тут нямаведама што, дысертацыі пішуць. А навошта яны нам, тыя дысертацыі. Мы ведаем свінцовы крышталь, а то, бачыш ты, выдумаў нейкі цырконіева-барыявы. Нічога ж не атрымаецца...

Шалевы словы не давалі спакою маладому вучонаму. Ноч варочаўся ён у пасцелі, а сон не ішоў. «Выдумляюць нямаведама што, дысертацыі пішуць... Нічога не выйдзе...» Няўжо гэта прысуд рабочых усёй яго працы?

Тады прыходзіў адчай. Ён змяняўся ўпартасцю. Потым адчай зноў запаланяў усе яго думкі. Крыху супакоіўся Мікалай, калі даведаўся, што Шаль лічыць сябе адзіным спецыялістам на заводзе — маўляў, хоць і не вучыўся нідзе, але прадпрыемства ведае добра. І цяпер ён баяўся сур'ёзных праціўнікаў.

Бачыце вы, Шалю і свінцовы крышталь добры! А ці ведае ён, як яго цяжка атрымліваць? У працэсе варкі вокіс свінца можа зноў пераходзіць да металічнага стану і асядаць на дно ў выглядзе маленькіх каралькоў. Цырконія ж і барыя ёсць у нас дастаткова. І праламляльнасць у новага крышталю большая, чым у свінцовага. Таму Мікалай і прысвяціў дысертацыю гэтаму пытанню.

Выйдзе! Усё выйдзе. Толькі вось чаму першая проба аказалася няўдалай? Ён перабіраў у памяці ўсё прачытанае, шукаючы прычыну. Чаму ж крышталь атрымаўся сіні?

І адразу перад вачыма паўставалі твары асобных рабочых. Яны скептычна ўсміхаліся, таямніча сціскалі губы і зноў знікалі. Такая ўжо завядзёнка, што моладзь з інстытутаў прымаюць неяк недаверліва, маўляў, зялёныя яшчэ, што яны могуць зрабіць?..

У пакой заглянуў поўны месяц, вельмі падобны на электрычны ліхтар, што стаіць пад самым акном.

Назаўтра ўраніцы Мікалай быў ужо на заводзе. Ён стаяў ля пасудзіны, у якой варыўся яго крышталь, і паглядаў на суседнюю. Там варылася кобальтавае шкло. Яно ж вельмі інтэнсіўны фарбавальнік. Вось дзе нітачка гэтага клубка!.. Наступныя варкі далі бясколернае шкло, якое і павінна было атрымлівацца па мікалаевых разліках. Адзінаццаць варак зрабіў ён ужо ў заводскіх умовах. І ўсё— то таго не хапае, то другога. Праўда, нядахопы дробязныя. А Мікалай палюбіў завод, палюбіў людзей, нават таго самага Шаля, які ўрэшце-рэшт аказаўся нядрэнным чалавекам. Ехаць у Мінск яму ўжо не хацелася.

Да яго ў пакой прыбегла радасная і расчырванелая загадчыца лабараторыі Ірына Вінаградава.

— Мікалай Мікітавіч, усё добра. Вось акт апошняй варкі. Тут напісана, што ваш метад трэба ўкараняць на шклозаводах.

Ірына сама толькі нядаўна закончыла хімфак Беларускага палітэхнічнага інстытута. І таму зразумела, як яна перажывала за свайго таварыша. Усё-такі адзін інстытут канчалі.

Праз некалькі месяцаў Мікалай абараняў дысертацыю. Той дзень у пачатку лета застанецца для яго светлым на ўсё жыццё. Запомніў ён і словы пахвалы свайго навуковага кіраўніка акадэміка Міхаіла Аляксеевіча Безбародава, які так цёпла, з адабрэннем, адгукнуўся аб яго рабоце.

Цяпер у Мікалая Мікітавіча Ярмоленкі — кандыдата тэхнічных навук — многа работы. Ён працуе на кафедры тэхналогіі шкла Беларускага палітэхнічнага інстытута. Студэнты любяць маладога вучонага. Будучыя інжынеры ідуць да яго параіцца па курсавых праектах, па дыпломных работах. Ідуць, бо ведаюць, што атрымаюць сапраўдную дапамогу. Ды ён і сам палюбіў гэтых дапытлівых хлопцаў і дзяўчат, палюбіў яшчэ тады, калі працаваў сакратаром камітэта камсамола ў інстытуце.

Вось ён, былы камсамольскі важак, выклікаў на кафедру студэнта Эдуарда Майсеенку, які ўзяў для свайго курсавога праекта цікавую тэму — сканструяваць шкларэзальную машыну. Бо цяпер на ўсіх заводах гатовае шкло рэжуць уручную. А для гэтай жа мэты можна зрабіць машыну простую і карысную. І Мікалай Мікітавіч верыць — хлопец ён здольны, зробіць. Размову маладога вучонага з будучым інжынерам перапыніла маладая дзяўчына, якая зайшла на кафедру. Яна прынесла Мікалаю пісьмо ад дырэкцыі і рабочых Гусеўскага крыштальнага завода. Яны дзякавалі маладому вучонаму за бессвінцовы крышталь, паведамлялі, што хутка завод прыступіць да масавага выпуску яго, і прасілі, каб не спыняўся на гэтым.

Спыніцца?.. О, не! Ён на гэтым не спыніцца. Такі ў яго ўжо характар.

І. СІПАКОЎ.

РАЗМОВА АБ ТВОРЧАСЦІ МАЛАДЫХ

З нарады кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў пры СП БССР

Днямі ў Саюзе пісьменнікаў БССР адбылася нарада кіраўнікоў раённых і абласных літаратурных аб'яднанняў, прысвечаная падрыхтоўцы да IV рэспубліканскага і III Усесаюзнага з'ездаў пісьменнікаў. У рабоце нарады прынялі ўдзел многія пісьменнікі і паэты Беларусі, члены камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі, прадстаўнікі ЦК ЛКСМБ, работнікі раённых і абласных газет.

Нараду адкрыў намеснік старшыні прэзідыума СП БССР, старшыня камісіі па рабоце з маладымі пісьменнікамі празаік Іван **Шамякін.**

За гады паміж двума з'ездамі, гаворыць ён, плённа развівалася наша беларуская савецкая літаратура. У 1956—1958 гг. Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала 250 арыгінальных кніжак прозы, паэзіі, драматургіі, дзіцячай літаратуры, крытыкі і літаратуразнаўства. Большасць гэтых кніг прысвечана тэме сучаснасці. Аднак сярод іх вельмі мала твораў, напісаных аб жыцці і гераічнай працы рабочага класа. Праўда, у нас ёсць некалькі раманаў, аповесцей, апавяданняў, п'ес, прысвечаных жыццю і працы рабочых. Але гэтага вельмі недастаткова, калі ўлічыць бурны рост нашай прамысловасці. Каб узняць гэтую тэму і дамагчыся яе шырокага асвятлення ў літаратуры, трэба больш звяртаць увагі на выхаванне здольнай літаратурнай моладзі, якая ідзе з асяроддзя рабочага класа.

І. Шамякін спыняецца на мерапрыемствах, якія праводзіліся і праводзяцца Саюзам пісьменнікаў БССР, камісіяй па рабоце з маладымі аўтарамі ў апошні час. Пасля III рэспубліканскага з'езду пісьменнікаў праведзена некалькі нарад і семінараў маладых літаратараў. Як паказала практыка, найбольшую карысць прыносяць семінары па жанрах: па прозе, паэзіі, драматургіі. На семінары выклікаецца 20—30 найбольш здольных паэтаў, празаікаў або драматургаў. Гэта дае магчымасць падрабязна і грунтоўна пагаварыць аб творчасці кожнага маладога літаратара. Безумоўна, такая размова прыносіць карысць усім удзельнікам семінара.

— Наша беларуская літаратура,—гаворыць у заключэнне І. Шамякін,—у пасляваенныя гады значна папоўнілася маладымі сіламі. Толькі за чатыры апошнія гады ў СП БССР прынята больш 50 чалавек. Большасць з іх—маладыя пісьменнікі, такія, як Мікола Арочка, Рыгор Барадулін, Уладзімір Караткевіч, Уладзіслаў Нядзведскі, Еўдакія Лось і інш. Але гэта толькі частка той вялікай арміі, якая ідзе да нас і набіраецца творчых сіл. Мы павінны ў першую чаргу клапаціцца аб тым, каб у нашы рады прыходзіла здольная літаратурная моладзь, моцная сваім духам, ідэйна загартаваная і шмат абяцаючая.

Пасля ўступнага слова І. Шамякіна ўдзельнікі нарады прыступаюць да разгляду канкрэтных пытанняў работы абласных і раённых літаратурных аб'яднанняў. Вялікая ўвага надаецца абмеркаванню апошніх нумароў абласных літаратурна-мастацкіх альманахаў. Пісьменнік Тарас **Хадкевіч** робіць кароткі, але грунтоўны разгляд твораў, якія змешчаны ў альманаху «Дзвіна», падрыхтаваным да друку Віцебскім абласным літаратурным аб'яднаннем. З празаічных твораў альманаха прамоўца вылучае аповесць маладога празаіка Алеся Савіцкага «Кедры глядзяць на мора», якая прысвечана будаўніцтву Брацкай гідраэлектрастанцыі. Тэма, распрацаваная ў аповесці, вельмі патрэбная і надзённая. І правільна зрабілі складальнікі альманаха, што ўключылі ў кнігу такія творы, якія прысвечаны сённяшняму дню нашай краіны.

Т. Хадкевіч спыняецца на разглядзе апавяданняў літработніка абласной газеты Міхася Міхайлава «Памылка Кронава», інжынера Віцебскага завода электравымяральных прыбораў Уладзіміра Слаўнікава «Першы выезд», загадчыка сельскага клуба Леаніда Калодзежнага «Веснавымі днямі», выкладчыка Віцебскага педагагічнага інстытута Паўла Мядзведзева «Два пісьмы» і інш. Тэмы гэтых твораў—надзённыя і важныя, узятыя непасрэдна з сённяшняга жыцця. Але маладым аўтарам не хапае часам умення і вопыту лаканічна і проста, у мастацкай форме расказаць аб тым, што хвалюе нашага сучасніка. Дрэнна і тое, што некаторыя з гэтых апавяданняў нагадваюць пераклады з рускай мовы на беларускую, прычым, не вельмі кваліфікаваныя.

Далей Т. Хадкевіч гаворыць аб рабоце Віцебскага абласнога літаратурнага аб'яднання. Пэўны час некаторыя таварышы лічылі, зазначае ён, што Віцебшчына быццам бы збяднела на літаратурныя кадры. Але перагортваючы першы нумар альманаха і тыя шматлікія літаратурныя старонкі, якія выпускаюцца абласной і раённымі газетамі, пераконваешся, што Віцебшчына не такая ўжо бедная літаратурнымі сіламі. Як у самім абласным цэнтры, так і ў раёнах, асабліва такіх, як Полацкі, Аршанскі, Гарадоцкі, працуюць здольныя маладыя паэты і празаікі, ёсць нарысісты і крытыкі. Есць шмат людзей, якія пішуць добрыя творы і якія яшчэ не вядомы чытачу. Іх трэба выяўляць і выводзіць на шырокую творчую дарогу.

Паэт **К. Кірэенка** спыняецца на разглядзе паэтычных твораў, якія змешчаны ў апошняй кнізе альманаха «Дняпро» Магілёўскага абласнога літаратурнага аб'яднання. Прамоўца робіць слушныя заўвагі аб рабоце літаб'яднання. Ён лічыць, што яго ўдзельнікам не трэба гнацца за тым, каб у альманахах былі прадстаўлены адным або двума вершамі ўсе пачынаючыя паэты. Лепш змясціць некалькі падборак маладых аўтараў, каб чытач мог атрымаць больш поўнае ўяўленне аб індывідуальнасці кожнага з іх.

Добрую справу зрабілі віцебскія, гродзенскія і брэсцкія таварышы, што запрасілі рэдагаваць свае альманахі вядомых пісьменнікаў і паэтаў: Т. Хадкевіча, П. Пестрака, А. Вялюгіна. У Магілёве ж атрымліваецца так, што аўтары, якія змяшчаюць свае творы ў кнігах, самі сябе і рэдагуюць. Такую практыку трэба асудзіць. Тым больш, што, мяркуючы па альманаху «Дняпро», магілёўскім таварышам таксама неабходна дапамога ў адборы і рэдагаванні матэрыялаў. А такую дапамогу Саюз пісьменнікаў заўсёды зможа і павінен аказаць.

Думку аб тым, каб пісьменнікі рэдагавалі абласныя літаратурна-мастацкія альманахі, падтрымлівае таксама паэт Ніл **Гілевіч.** Ён робіць разгляд твораў, змешчаных у першым нумары маладзечанскага альманаха «Нарач». З твораў, якія змешчаны ў гэтай кнізе, на думку Н. Гілевіча, вылучаюцца вершы В. Варно, апавяданні А. Чарнышэвіча, некаторыя творы Ф. Ізмайлава, М. Карпенкі і інш. Есць у альманаху і слабыя творы, над якімі аўтарам трэба было больш папрацаваць. Але галоўнае, на што звяртае ўвагу прамоўца, гэта тое, што рэдакцыя альманаха не ўлічыла ўсіх магчымасцей, якія тут былі і ёсць для таго, каб выдаць больш цікавую па зместу і па мастацкіх якасцях кнігу. На тэрыторыі вобласці працуюць здольныя аўтары (А. Мальдзіс, М. Станевіч і інш), якія выступаюць у рэспубліканскім друку, пішуць добрыя артыкулы, нарысы, вершы на роднай беларускай мове. Але іх творчасць прадстаўлена ў альманаху вельмі абмежавана.

З разглядам твораў, якія змешчаны ў гродзенскім абласным альманаху «Нёман» і брэсцкім альманаху, які яшчэ рыхтуецца да друку, выступілі пісьменнікі **П. Пестрак** і **В. Авечкін.** Яны выказалі слушныя заўвагі як у адрас асобных літаратараў, так і аб рабоце абласных літаратурных аб'яднанняў наогул.

На разглядзе першых зборнікаў, якія выпушчаны літаратурнымі аб'яднаннямі,— «Падарунак» (БДУ), «Гудок кліча» (аўтазавод), «Во славу Родины» (БВА) спыніліся падрабязна паэты **С. Гаўрусёў, М. Гарулёў** і **П. Валкадаеў.** Яны падкрэслілі, што ў гэтых зборніках выступаюць з першымі творамі людзі, якія непасрэдна працуюць на заводах, ва ўстановах, нясуць службу ў радах Савецкай Арміі або яшчэ вучацца.

На нарадзе выступілі кіраўнікі абласных літаратурных аб'яднанняў, пісьменнікі **А. Карпюк** (Гродна), **В. Матэвушаў** (Магілёў), **М. Даніленка** (Гомель), работнікі абласных газет тт. **Спаткай** (Віцебск), **Батурын** (Маладзечна), **Авечкін** (Брэст) і інш. Яны закранулі ў сваіх выступленнях многія пытанні, звязаныя з работай абласных літаратурных аб'яднанняў, гаварылі, у прыватнасці, аб тым, што вакол абласных і раённых газет групуецца вялікая колькасць маладых літаратараў і што абласныя альманахі, невялічкія зборнікі, якія выдаюцца час-ад-часу, не могуць задаволіць растучыя запатрабаванні як саміх літаратараў, так і чытачоў.

Выступілі таксама намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» празаік **І. Грамовіч,** маладыя літаратары Данута **Бічэль** (Гродна), **Ул. Дубовік** (Рэчыца), **Ю. Канэ** (аўтазавод), прадстаўнікі абласных і раённых літаратурных аб'яднанняў тт. **Яромушкін, Слаўскі, Паляшук, Буташоў, Петрак, Казлоў, Акуліч, Галоўкін,** беларускія пісьменнікі і паэты **А. Якімовіч, П. Прыходзька, М. Аўрамчык, Ул. Юрэвіч** і іншыя. Яны гаварылі аб тым, што зараз у рэспубліцы разгарнуўся шырокі літаратурны рух, выяўляюцца ўсё новыя і новыя маладыя сілы, якія нясуць у літаратуру сваё свежае слова. Таму справа выхавання літаратурнай моладзі — гэта справа ўсёй нашай грамадскасці.

На здымку: удзельнікі нарады кіраўнікоў літаб'яднанняў на сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі. У першым радзе (злева направа): **Т. Хадкевіч, І. Шамякін, М. Калачынскі і А. Якімовіч.**

Вобразы „Разгрома" на экране

Раман Аляксандра Фадзеева «Разгром» даўно стаў дарагім і блізкім шматмільённаму чытачу. І ў кожнага з нас ужо даўно склалася пэўнае стаўленне да любімых і незабыўных вобразаў аднаго з лепшых твораў савецкай класічнай літаратуры.

Тым больш цяжкая і адказная задача экранізацыі гэтага літаратурнага твора, тым больш складанае ўвасабленне яго вобразаў і духу эпохі ў вобразах кіно.

Як вядома, першая экранізацыя «Разгрома», ажыццёўленая рэжысёрам Н. Бярсеневым у 1931 г., была прызнана творча няўдалай. А. Фадзееў, які неаднаразова выказваў незадавальненне гэтым фільмам, незадоўга да смерці даў згоду на новую экранізацыю свайго рамана.

Таму такія натуральныя цікавасць і хваляванне, з якімі чакалі ажыццяўлення новай спробы экранізаваць фадзееўскі «Разгром».

Гэта цікавасць была абумоўлена яшчэ і тым, што за гэтую пачэсную справу ўзялася студэнцкая моладзь—дыпламанты Усесаюзнага кінаінстытута.

Як жа падыйшлі да вырашэння гэтай вельмі складанай творчай задачы маладыя выпускнікі, ці здолелі яны раскрыць, данесці да гледача асноўную ідэю рамана, ці знайшлі вартае ўвасабленне вобразы фадзееўскіх герояў?

Цяжка, не чытаючы, сказаць, калі сцэнарый фільма выглядаў лепш. Ці ў першым выпадку, калі ён быў напісаны студэнткай IV-га курса інстытута кінематаграфіі Алееўскай, ці ў другім, калі ў суаўтарства да маладога драматурга ўвайшлі студэнты рэжысёрскага факультэта Калік і Рыцараў. Так ці інакш, але следуючы ў асноўным дакладна літаратурнай першакрыніцы, аўтары сцэнарыя, нажаль, недастаткова выразна раскрылі ідэйны змест рамана, пайшлі па больш лёгкаму шляху перадачы сюжэта твора. Таму і вобразы герояў рамана не знайшлі сваёй яркай вобразнай закончанасці на экране. А менавіта ж у мастацкіх вобразах рамана А. Фадзеева дадзены глыбокі адказ на пытанне аб ідэйным змесце Кастрычніцкай рэвалюцыі. Яго асноўная тэма—фарміраванне новага чалавека ў народнай масе, «...вялікая пераробка чалавечага матэрыялу», якая адбываецца ў агні рэвалюцыі. Такім чынам, калі ў цэнтры ўвагі аўтара «Разгрома»—адлюстраванне чалавечых характараў, дык у цэнтры ўвагі аўтараў фільма—перадача сюжэта, першакрыніцы, г. зн. расказ пра тое, як пад напорам японскіх войск партызанскі атрад пад камандаваннем Левінсона адыходзіць у тайгу і сопкі—у Туда Ваку. Атрад трапляе ў казацкую засаду і амаль цалкам, за выключэннем 19 чалавек, гіне.

Адмоўны вобраз Мечыка займае важнае месца ў рамане. Мечык—эсэр-максімаліст. Ён увасабляе сабой дробнабуржуазную інтэлігенцыю. Не зліўшыся з народам, ён стаў ахвярай сваіх буржуазных забабонаў, сваёй індывідуальнай друзнасці. Гэта бескарысны, слабы і бязвольны чалавек. Праз душэўны канфлікт Мечыка з партызанамі А. Фадзееў раскрывае слабасць, негрунтоўнасць старой буржуазнай маралі. У фільме ж Мечык (В. Чацверыкоў) выглядае нейкім бяскрыўдным маладым чалавекам, які, быццам, гатовы да здзяйснення гераічных учынкаў, поўны ўзнёслых думак, але грубыя невукі-партызаны яго не любяць і не разумеюць. Але чаму яго не любяць партызаны, чаму ён робіць сваё агіднае здрадніцтва? На гэтыя пытанні фільм адказу не дае. Гэта здарылася таму, што аўтары не раскрылі сутнасць канфлікту паміж Мечыкам і партызанскім атрадам, вызвалілі яго ад цэлага раду ўчынкаў, якія характарызуюць гэтага сябелюбца з адмоўнага боку.

Партызан Марозка — вобраз, які ўвасабляе самыя шырокія народныя пласты, абуджаныя рэвалюцыяй. У выкананні артыста Г. Юматава Марозка — вясёлы, бестурботны шахцёрскі хлапчына, якому жыццё здаецца надзвычай простым. Ён нясе на сабе груз дрэнных звычак старога быту, але ў маральных адносінах Марозка бясконца вышэй за Мечыка. У самым галоўным, у бай за справядлівую справу Марозка не спалохаецца. У фінале фільма ён гіне героем, думаючы ў апошнюю хвіліну не пра сябе, а пра сваіх таварышаў. Жыццё Марозкі — гэта гісторыя перавыхавання чалавека ва ўмовах грамадзянскай вайны.

Вобраз камандзіра партызанскага атрада бальшавіка Левінсона ў выдатным выкананні А. Куцепава — адна з нямногіх творчых удач фільма. Гэта —прадстаўнік Камуністычнай партыі, кіраўнік і арганізатар мас у гады грамадзянскай вайны. Правільна зразумеўшы сутнасць фадзееўскага вобраза, малады таленавіты акцёр здолеў ярка і пераканальна раскрыць асноўныя якасці ў характары Левінсона — яго бязмежную адданасць ідэям партыі, арганічную сувязь з народнай масай, гатоўнасць ісці на чале атрада да апошняга дыхання. Гэтыя асноўныя якасці кіраўніка раскрыты ў тых эпізодах, дзе Левінсон арганічна зліваецца з партызанскай масай, выступае яе ідэйным кіраўніком і выхавацелем.

З прычыны яўнай абмежаванасці сцэнарнага матэрыялу, беднымі і мала выразнымі атрымаліся ў фільме вобразы Бакланава (В. Церахаў), Дубава (Н. Смірноў), Сташынскага (А. Кельберэр). Зусім неапраўдана знік з фільма вобраз аднаго з яркіх прадстаўнікоў «вугальнага племя» — шахцёра-падрыўніка Ганчарэнкі. Яркі, каларытны вобраз адважнага і імклівага Мяцеліцы не пераканальны ў выкананні Г. Юхціна. Хвалюючыя эпізоды разведкі і гераічнай гібелі гэтага слаўнага сына народа не робяць, як у рамане, надзвычайнага ўражання, а выглядаюць як адзін з радавых эпізодаў фільма.

Партызанская маса ў карціне паказана невыразна. Сярод партызан цяжка вылучыць сялян з сучанскіх вёсак і рабочых-шахцёраў, якія складаюць ядро атрада, ідуць у яго авангардзе. Нясмела і нерашуча паказаны карціны ўнутрыатраднага жыцця, нялёгкі паходны быт адступлення партызан. Аўтары фільма пастараліся пазбегнуць так выпукла паказаных у рамане ў сваёй нічым не падфарбаванай праўдзе цяжкіх баявых будняў партызан. Гэтая боязь «вострых вуглоў» перашкодзіла, у прыватнасці, І. Выхадцавай да канца раскрыць выдатны вобраз сваёй гераіні — пакорнай і пакутлівай Вары з яе безнадзейным смуткам па сапраўды прыгожаму каханню і мацярынству.

Сваю дыпломную работу выпускнікі інстытута кінематаграфіі прысвяцілі саракагоддзю Ленінскага камсамола. Іх маладымі гарачымі рукамі зроблены ўвогуле нядрэнны фільм пра грамадзянскую вайну, пра юнацтва нашых бацькоў. Але ўвасобіць у жывых вобразах кіно герояў «Разгрома» маладым кінематаграфістам, нажаль, не ўдалося, ім аказалася не пад сілу раскрыццё ўсёй глыбіні рамана Фадзеева.

Ул. КЛЁНАЎ.

Пераможцы сацыялістычнага спаборніцтва

Днямі Міністэрства культуры БССР і прэзідыум Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры падвялі вынікі сацыялістычнага спаборніцтва прадпрыемстваў міністэрства за трэці квартал г. г. Лічбы перавыканання вытворчых планаў красамоўна сведчаць аб патрыятычным уздыме сярод рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і служачых прадпрыемстваў у гонар 41-й гадавіны Вялікага Кастрычніка.

Калегія міністэрства і прэзідыум камітэта прафсаюза прысудзілі Пераходны Чырвоны Сцяг і першую грашовую прэмію калектыву Полацкай гарадской друкарні. Другой грашовай прэміяй узнагароджаны гродзенскія літографы. Адначасова адзначана добрая работа Магілёўскай і Брэсцкай абласных, Баранавіцкай, Пінскай, Мазырскай і Барысаўскай гарадскіх друкарань.

Пераходны Чырвоны Сцяг і першую прэмію атрымалі кінафікатары Віцебскай вобласці. Прэміі атрымалі таксама Магілёўскі гарадскі і Нясвіжскі раённы аддзелы культуры, кінатэатр «Летні» у Гродна.

У кніжным гандлі добрых поспехаў дамагліся работнікі бабруйскай кнігарні № 1. Ім прысуджаны Пераходны Чырвоны Сцяг і першая прэмія. Другую прэмію атрымалі работнікі мінскага магазіна № 2.

У пастанове адзначана таксама добрая работа раду кінатэатраў і кніжных магазінаў рэспублікі.

Рэпрадукцыі з карцін беларускіх мастакоў

Да 40-годдзя Беларускай ССР выдавецтва «Советский художник» (Масква) выпускае серыю вялікіх рэпрадукцый з карцін беларускіх мастакоў (усяго дваццацьназваў). Ужо выйшлі з друку і паступілі ў продаж рэпрадукцыі такіх жывапісных палотнаў, як «За родную Беларусь» В. Сухаверхава, «Партызаны ў разведцы» Я. Ціхановіча, «За дапамогай да партызан» В. Жоўтак, «Да сына» Л. Рана, «Маці» І. Давідовіча, «Вечар на возеры Палік» В. Кудрэвіча, «Вечар. Май» Г. Азгур, «Ачыстка палёў» Ф. Дарашэвіча, «На калгаснай пасецы» К. Касмачова.

Родныя краявіды

У паўночных раёнах нашай рэспублікі шмат азёр, многія з якіх акружаныляснымі масівамі. Прыгажосць гэтых мясцін вабіць да сябе не толькі рыбаловаў і адпачываючых, але і фотааматараў, мастакоў.

Многа вольнага часу аддае пейзажам самадзейны мастак Леанід Іванавіч Галавін з г. Паставы Маладзечанскай вобласці.

Толькі сёлета ім напісана пяць карцін на тэму «Родныя краявіды».

На здымку: рэпрадукцыя з эцюда Л. Галавіна «Над возерам Чарняты».

Фота і тэкст **Я. Крамко.**

Перадсвяточныя будні

— Чым вы сустракаеце свята? — з такім пытаннем звярнуліся мы да друкара паліграфічнага камбіната імя Я. Коласа Івана Мілеўскага.

— У нас на камбінаце канвеерная сістэма, — расказвае друкар. — Гаварыць пра мае асабістыя поспехі нельга. Безумоўна, у мяне былі б дрэнныя паказчыкі, калі б я нясвоечасова атрымаў прадукцыю ад лінатыпістаў. Увогуле камбінат выканаў план на 116,5 працэнта.

Мы зразумелі: сціпласць не дазваляе Мілеўскаму гаварыць пра сябе. Работу друкара нам характарызаваў старшыня мясцовага прафсаюзнага камітэта тав. Навумчык.

— Гэта адзін з лепшых нашых майстроў,— гаворыць ён. — Мілеўскі не толькі перавыконвае зменныя заданні, а і выпускае прадукцыю выдатнай якасці. Гэта самае галоўнае...

Сапраўды так. У гэты дзень на друкарскай машыне ляжаў аркуш кнігі С. Вургуна «Выбраныя творы» у двух тамах. Мы ўважліва прагледзелі аркуш, надрукаваны сапраўды па-мастацку — чыста, выразна. А такіх адбіткаў за змену робіцца каля паўмільёна.

На другіх машынах знаходзяцца кнігі «Новы год» А. Якімовіча, зборнік «У фашысцкіх засценках», «Беларуская ССР» І. Краўчанкі. У гэтыя дні пачнуць друкавацца «Выбраныя творы» П. Труса, апавяданні Э. Самуйлёнка, «Казкі і легенды» А. Туманяна. Усе гэтыя кнігі выйдуць з друку ў бліжэйшы час.

На здымку: І. Мілеўскі правярае адбітак аркуша.

Фота **М. Буглака.**

Чорныя крумкачы

У адным з апошніх нумароў газеты «Нойес Дойчлянд», органа Цэнтральнага Камітэта Адзінай Сацыялістычнай партыі Германіі, быў надрукаваны артыкул, у якім пададзены цікавыя факты аб шкоднай дзейнасці агентаў разведак некаторых капіталістычных краін у сувязі з ганебным учынкам Б. Пастарнака, які, як вядома, перадаў рукапіс свайго контррэвалюцыйнага рамана «Доктар Жывага» для выдання яго за мяжой.

Факты, якія прыводзяцца газетай, узяты ёю з заходне-германскага часопіса «Дэр Шпігель». Гэты буржуазны часопіс аніяк нельга западозрыць у вялікай сімпатыі да Савецкага Саюза, але з матэрыялаў, змешчаных у ім, вельмі добра відаць, што нават буржуазная прэса вымушана гаварыць пра тое, як выданне за мяжой паклёпніцкай кнігі Пастарнака і прысуджэнне ёй Нобелеўскай прэміі было арганізавана агентамі зарубежных разведак.

Прыводжу поўнасцю тэкст гэтага артыкула, які называецца — «Выпадак з Пастарнакам — змова агентаў»:

«У апошнім нумары гамбургскага часопіса «Дэр Шпігель» надрукаваны сенсацыйныя падрабязнасці аб прысуджэнні Нобелеўскай прэміі Барысу Пастарнаку, якое з'яўляецца беспрыкладнай правакацыяй супраць Савецкага Саюза. Паводле фактаў, якія прыводзяцца гэтым часопісам, глеба для прысуджэння прэміі Пастарнаку была падрыхтавана пры дапамозе міжнароднай змовы, галоўнымі ўдзельнікамі якой былі: Ватыкан, праславуты камітэт «Вольная Еўропа», які складаецца з амерыканскіх агентаў, і беларускія эмігранты. (Відавочна, гаворка ідзе аб беларускіх нацыяналістах. **Заўвага аўтара).** «Дэр Шпігель» паведамляе, што пры гэтым выявіліся такія метады дзейнічання, якія сведчаць аб «вайне палітычных агентаў». Адначасова выкрываецца здрадніцкая роля Пастарнака. Пра гэтую змову стала вядома на Сусветнай Брусельскай выстаўцы, дзе быў адкрыты інфармацыйны пункт Ватыкана. Наведвальнікаў па «сакрэтнай лесвіцы» праводзілі ў памяшканне, дзе іх сустракаў нейкі служыцель культу, які называў сябе айцом Антоніем, і нейкі цывільны, які рэкамендаваўся перакладчыкам з Ватыкана. Але за заслонай наведвальнікам уручалі не біблію, а кнігу Пастарнака «Доктар Жывага».

Ватыкан змог распаўсюджваць экземпляры гэтай кнігі толькі пасля таго, як сам Пастарнак перадаў прадстаўніку Міланскага выдавецтва Фельтрынелі копію арыгінала «Доктара Жывагі», а таксама і свой дазвол на друкаванне яго ў заходніх краінах. Для паскарэння друкавання кнігі Фельтрынелі пачаў перагаворы з галандскай друкарняй фірмы «Мутон» у Гаазе, якая спецыялізавалася на славянскіх тэкстах, бо кніга павінна была друкавацца перш за ўсё на рускай мове, каб яе можна было нелегальна распаўсюджваць сярод савецкіх грамадзян. На Брусельскай выстаўцы цыркуліравалі шматлікія экземпляры гэтай кнігі на рускай мове, на якіх было ўказана, што яны выдадзены выдавецтвам Фельтрынелі.

Распаўсюджанне гэтай кнігі на Брусельскай выстаўцы адбывалася нягледзячы на тое, што перагаворы з фірмай «Мутон» яшчэ не закончыліся і фірма яшчэ не атрымала ад выдавецтва дазволу на друкаванне. «Дэр Шпігель» піша, што і тут былі ўжыты метады, «характэрныя для вайны палітычных агентаў». Так, у друкарні «Мутон» з'явіўся «таямнічы наведвальнік», які тэрмінова заказаў 1 000 экземпляраў «Доктара Жывагі» на рускай мове. Са свайго партфеля ён моўчкі дастаў негатывы поўнай фатакопіі «Доктара Жывагі і ў катэгарычнай форме прапанаваў выдавецтву «неадкладна прыступіць» да выканання заказа.

У сувязі з гэтым «Дэр Шпігель» піша: «Доказы даюць магчымасць устанавіць, хто тыя сябры, якія ўгаварылі Пастарнака садзейнічаць хуткаму з'яўленню рускага выдання «Доктара Жывагі». Высветлілася, што перакладчык з інфармацыйнага пункту Ватыкана на Брусельскай выстаўцы — той самы цывільны за заслонай, знаёмы Пастарнака. Ён называе сябе графам Уладзімірам Талстым. Як паведамляе «Дэр Шпігель», ён у канцы ліпеня быў у Пастарнака на яго дачы пад Масквой. Гэты граф эмігрыраваў у свой час у Амерыку і знаходзіцца на службе амерыканскай агентурнай арганізацыі камітэта «Вольная Еўропа». «Дэр Шпігель» падкрэслівае, што за грошы гэтага камітэта было тайна надрукавана вычытанае аўтарам рускае выданне «Доктара Жывагі». Каментыруючы гэтыя факты, «Дэр Шпігель» дадае: «Як і ўсе астатнія дзяржавы, якія ўдзельнічалі ў Сусветнай выстаўцы ў Брусэлі, Ватыкан даў абавязацельства на працягу ўсёй выстаўкі не весці ніякай палітычнай прапаганды».

Як чорныя крумкачы на падла, зляцеліся на паклёпніцкі раман Пастарнака розныя цёмныя асобы: сярод іх і цемрашалы з Ватыкана, і беларускія нацыяналісты, і прадстаўнікі амерыканскай разведкі. Але цемрашалам няма чаго радавацца, дарэмна закаркалі чорныя крумкачы: паклёпніцкая кніжка Пастарнака ўжо праз некалькі тыдняў апынецца на сметніку гісторыі, а савецкая літаратура, а савецкі народ пойдуць далей да светлых вышыняў камунізма.

Аляксей ЗАРЫЦКІ.

Кніжная паліца

Шырма Р. Р. Дзвесце беларускіх народных песень. М., «Советский композитор», 1958. 275 стар., з нотамі, 1000 экз., 18 руб. 75 кап. (тэкст песень на беларускай мове). Зборнік з'яўляецца вынікам больш чым 30-гадовай збіральніцкай дзейнасці ў галіне беларускага музычнага фальклору народнага артыста СССР Р. Р. Шырмы. Гэта фундаментальны збор народных мелодый, запісаных у асноўным у былой Заходняй Беларусі ў 1928—1939 гг. Запісы ваенных год і пасляваеннага часу (1945—1946 гг.) ахопліваюць цэнтральныя і ўсходнія вобласці Беларусі. Усяго тут сабрана каля 200 народных песень.

Арлова М. А. Андрэй Ануфрыевіч Бембель. М., «Советский художник», 1958. 66 стар., з ілюстрацыямі. 7 руб. 50 кап. Кніга прысвечана творчасці выдатнага беларускага скульптара народнага мастака БССР А. А. Бембеля, які стварыў натхняючы вобраз М. Гастэлы. Паслядоўна паказаны творчы шлях мастака, яго ўклад у развіццё беларускай і ўсёй савецкай манументальнай скульптуры. Кніга багата ілюстравана (28 рэпрадукцый твораў скульптара), ёсць спіс асноўных работ А. А. Бембеля.

Бялыніцкі-Біруля В. К. Выбраныя творы. Альбом. М., «Советский художник», 1958. 3 стар., 11 лістоў рэпрадукцый. 5000 экз. 12 руб. Народны мастак РСФСР і БССР Вітольд Каэтанавіч Бялыніцкі-Біруля—старэйшы майстар савецкага пейзажу (1872—1957 гг.). Вучань Паленава, Каровіна, Пранішнікава, ён стварыў выдатныя творы пейзажнага жывапісу, прасякнутыя глыбокім і тонкім разуменнем сціплай прыгажосці роднай прыроды. Альбом уключае каляровыя рэпрадукцыі—11 лепшых твораў мастака.

Наступны нумар нашай газеты выйдзе 12 лістапада.

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОЎ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у сераду і суботу.
АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25. аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62 аддзела культуры — 3-21-53, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.
ПАДПІСНАЯ ЦАНА НА ГАЗЕТУ: на месяц—3 р. 50 к., на квартал — 10 р. 50 к., на паўгода — 21 р., на год — 42 р.
АТ 00539
Друкарня імя Сталіна.